

CONCEPT
Jaarrekening 2018

Jaarrekening 2018

1. INLEIDING.....	3
1.1 Saldo van de rekening 2018	3
1.1.1 Beleidsrekening 2018	4
1.1.2 Bedrijfsvoering 2018 (overhead)	4
1.2 Rechtmatigheid.....	5
1.3 Voorstel tot bestemming van het resultaat 2018	5
1.4 Het overzicht van baten en lasten	8
1.5 De balans.....	10
1.6 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	12
2. TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	16
2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom	16
2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis	20
2.3 Steenwijkerlanders doen het samen	27
2.4 Steenwijkerlanders zijn actief.....	35
2.5 Financiën en bedrijfsvoering	37
2.6 Grondexploitaties	43
2.7 Overzicht algemene dekkingsmiddelen, dividend, overhead, beleggingen en onvoorzien	54
3. TOELICHTING OP DE BALANS.....	56
3.1 Toelichting op de vaste activa.....	56
3.2 Toelichting op de vlottende activa.....	60
3.3 Toelichting op de vaste passiva	63
3.4 Toelichting op de vlottende passiva	65
3.5 Schatkistbankieren.....	67
3.6 Garanties.....	68
BIJLAGEN	70
Bijlage 1: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	70
Bijlage 2: Beleidsindicatoren	71
Bijlage 3: Verloop reserves en Voorzieningen.....	73
Bijlage 4: Mutaties reserves per programma	74
Bijlage 5: Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van reserves.....	76
Bijlage 6: Afgesloten projecten.....	78
Bijlage 7: Restantkredieten: Ten laste van reserves / Geactiveerde investeringen	80
Bijlage 8: Mutaties in de reserves en voorzieningen	83
Bijlage 9: Bijlage Taakvelden	88
Bijlage 10: SISA, verantwoording specifieke uitkeringen.....	96

1. Inleiding

Aan de Raad,

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2018 van de gemeente Steenwijkerland aan. Deze jaarrekening presenteert het geheel van alle gemeentelijke activiteiten.

Op grond van de gemeentewet (artikel 198) stelt de raad van de gemeente jaarlijks de rekening¹ vast in het jaar volgend op het afgesloten dienstjaar.

De gemeente Steenwijkerland valt onder repressief² toezicht. De jaarrekening moet uiterlijk 15 juli 2019 worden aangeboden bij de provincie Overijssel. Bij vaststelling van de rekening in de raadsvergadering van 9 juli 2019 voldoen wij aan deze voorwaarde.

1.1 Saldo van de rekening 2018

De jaarrekening van de gemeente Steenwijkerland geeft over het jaar 2018 na bestemming en met inachtneming van de consolidatie van de bedrijfsvoering een positief saldo van bijna € 0,8 miljoen, 0,6% van de lasten van de exploitatierekening.

Tabel 1.1 Concernresultaat Algemene Dienst 2018:

bedragen x € 1.000				
Saldo van de rekening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Algemene Dienst				
Resultaat Algemene Dienst	570	545	- 329	- 874 N
Bedrijfsvoering				
Resultaat Overhead (bedrijfsvoering)		527	1.089	
waarvan t.g.v. bedrijfsreserve		-	-	
				562 V
Resultaat bedrijfsvoering	-	527	1.089	562 V
Resultaat	570	1.072	760	- 312 N

Door het positief rekeningsaldo stijgt de reservepositie (inclusief rekeningresultaat) naar € 49,8 miljoen (2017: € 55,4 miljoen). Deze reservepositie zal op basis van de door de raad beschikbaar gestelde en nog beschikbare kredieten in 2019 afnemen naar bijna € 45,0 miljoen.³

¹ De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig het voorgeschreven Besluit Begroting en Verantwoording 2004 (BBV 2004) en gebaseerd op de programma's van de gemeente Steenwijkerland.

² Onder repressief toezicht wordt verstaan het toezicht achteraf door de provincie. Wordt niet voldaan aan de voorschriften dan zal er sprake zijn van preventief toezicht.

³ Op basis van de ultimo 2018 nog beschikbare en door de raad beschikbaar gestelde kredieten van € 4,849 miljoen, exclusief raadsbesluiten 2018.

1.1.1 Beleidsrekening 2018

De financiële resultaten 2018 per programma⁴ geven het volgende beeld te zien:

Tabel 1.2 Resultaten per programma 2018:

bedragen x € 1.000

Resultaat per programma	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	- 2.806	- 2.957	- 151 N
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	- 24.852	- 24.598	253 V
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	- 46.799	- 47.333	- 534 N
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	- 1.524	- 1.568	- 44 N
5. Financiën en bedrijfsvoering	77.053	77.216	163 V
Resultaat	1.072	760	- 312 N

In hoofdstuk 2 wordt per programma een analyse weergegeven.

Op 2 april jl. heeft de raad, overeenkomstig de uitgangspunten van de nota budgetbeheer, ingestemd met overheveling van diverse budgetten naar het jaar 2019 (te bestemmen). Deze overheveling maakt onderdeel uit van de rekening 2018. In de analyse per programma is met deze bestemming al rekening gehouden.

1.1.2 Bedrijfsvoering 2018 (overhead)

Het bedrijfsresultaat 2018 sluit met een positief saldo van € 1.089.000. Onderstaand overzicht geeft u inzicht in het resultaat 2018 per eenheid.

Tabel 1.3 Resultaat 2018 per afdeling:

bedragen x € 1.000

Bedrijfsvoering	Prognose voorjaar	Prognose najaar	Rekening 2018
Directie / Concernstaf	-	175	402
Dienstverlening:			
- Leefwereld	-	-	50
- Sociaal Domein	-	-	104
- Leefomgeving	-	-	- 98
- Ontvangst	-	-	65
Organisatie Ondersteuning:			
- Organisatie advies	-	153	315
Beheer en Realisatie:			
- Ondersteuning en Faciliteiten	-	- 20	32
- Ondersteuning en Faciliteiten huisvesting		10	22
- Ondersteuning en Faciliteiten tractie		134	125
- Omgevingszorg	-	-	- 43
- Openbare Ruimte	-	-	- 58
- ICT en Belastingen	-	75	173
Afronding	-	-	
Resultaat bedrijfsvoering	-	527	1.089
Ten gunste van de Algemene Dienst (Najaarsnota)	-	- 527	- 527
Ten gunste van bedrijfsreserve	-	-	-
Resultaat bedrijfsvoering	-	-	562

⁴ Inclusief grondexploitatie

1.2 Rechtmatigheid

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het door de raad vastgestelde normenkader.

Bij een aantal programma's is sprake van een overschrijding van het budget. Deze overschrijdingen zijn toegelicht en passen binnen het bestaande beleid van de gemeente Steenwijkerland, hetgeen inhoudt dat er geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

Op 1 januari 2015 zijn taken in het kader van de decentralisaties naar gemeenten overgedragen. Begin 2015 is dit gepaard gegaan met allerlei problemen in de betalingen van de PGB's door de Sociale verzekeringsbank. Ook over 2018 heeft de SVB een niet goedkeurende verklaring verkregen. Voor onze gemeente heeft dit mogelijk consequenties. Controleverklaringen van de zorginstellingen, SVB en overige partijen werken door in het oordeel van onze controleverklaring. De problematiek in 2015 tot en met 2018, het uitblijven van duidelijke afspraken en de uitloop van declaraties tot en met 15 maart 2019 hebben gevolgen voor de inhoud van onze verklaring. Vanuit de organisatie is op deze ontwikkelingen geanticipeerd door zelf actief de prestatielevering van de PGB volledig te monitoren.

Ingaande 2018 werkt de gemeente bij zorg in natura met een gewijzigde bekostigingsmethodiek. Bij deze resultaatgerichte methode wordt bij aanvang van de behandeling 70% van de bekostiging voldaan. Na afronding van de behandeling met een positief resultaat volgt het resterende bedrag van 30%. Omdat deze behandelingen verschillende doorlooptijden hebben, de behandeling in 2018 wel is aangevangen maar ook in 2019 verder zal voortduren is een bedrag van € 421.000 als vooruitbetaald opgenomen in de rekening 2018. Deze kosten komen ten laste van het jaar 2019.

1.3 Voorstel tot bestemming van het resultaat 2018

Voorstel tot bestemming van het resultaat 2018:

- **Geen bedrag toevoegen aan de reserve vaste buffer**
- **Een bedrag van € 14.000 beschikbaar te stellen voor energiebesparingen en een energieaudit (uit de in december beschikbaar gestelde middelen)**
- **Een bedrag van afgerond € 746.000 toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar**

1. Norm vaste Buffer

De gemeente Steenwijkerland hanteert een norm van 15% voor het opvangen van risico's. Ultimo 2018 bedraagt deze norm op grond van de nota reserves en voorzieningen:

bedragen x € 1.000

Norm Algemene reserve vaste buffer		31-dec-2018
Grondslag normbepaling		
Algemene uitkering uit gemeentefonds		44.111
Uitkering deelfonds sociaal domein		24.900
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting		6.934
Totaal Grondslag normbepaling		75.945
Afwijking t.o.v. norm		
Norm 15%		11.392
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2018		11.166
Afwijking t.o.v. norm (lager)		- 226
Afwijking in %		1,98%

Ultimo 2018 is de omvang van de reserve € 11,166 miljoen. Op 19 december 2017 heeft de raad de nota Reserves en voorzieningen vastgesteld. Hierin is een norm vastgesteld van 15% waarbij een bandbreedte van 5% gedurende maximaal 3 jaren is toegestaan. Op grond van de nota Reserves en voorzieningen is aanvulling tot de norm niet vereist.

2. Decembercirculaire : Informatie energiebesparingen en audit

In de decembercirculaire is een budget beschikbaar gesteld voor informatie energiebesparingen en energieaudits. De omgevingsdienst zal deze werkzaamheden gezamenlijk voor alle OD gemeenten in 2019 uitvoeren.

3. Algemene reserve vrij besteedbaar

Voorgesteld wordt om het resterende saldo van afgerond € 746.000 ten gunste van de Algemene reserve vrij besteedbaar te brengen.

Resumé :

Voorstel tot bestemming

bedragen x € 1.000

Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2018
1. Ten gunste van de Reserve vaste Buffer	-
2. Inzet middelen decembercirculaire: Informatie energiebesparingen en energie audit	14
3. Ten gunste van de Algemene Reserve vrij besteedbaar	746
Totaal voorstel resultaatbestemming	760

4. Voorziening riolering, baggeren

Ultimo 2018 is een bedrag van € 492.000 in de voorziening riolering gestort waarvan € 444.000 betrekking heeft op twee projecten die vanwege het verbreed gemeentelijk rioleringsplan worden bekostigd uit de rioolrechten, maar niet tot besteding zijn gekomen.

Deze projecten zijn:

- Baggeren waterwegen € 329.000
- Uitgesteld onderhoud waterwegen € 115.000

Ondanks het feit dat de nieuwe notitie riolering van de commissie BBV de mogelijkheid biedt om financiële voordelen ten gunste van het resultaat te brengen is dit niet gebeurd Dit komt omdat wij vasthouden aan het principe dat de door de burger opgebrachte middelen besteed dienen te worden voor dit doel.

Wij stellen dan ook voor om de niet bestede projecten in 2019 uit te voeren en een bedrag van € 444.000. beschikbaar te stellen ten laste van de voorziening riolering.

1.4 Het overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	- 3.589	- 4.407	- 4.806	- 399 N
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	- 34.157	- 43.864	- 43.318	546 V
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	- 60.172	- 66.433	- 66.472	- 39 N
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	- 1.588	- 3.140	- 2.277	864 V
5. Financiën en bedrijfsvoering	- 16.607	- 14.863	- 14.504	359 V
Totaal Lasten	- 116.113	- 132.707	- 131.376	1.331 V
Baten				
1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	1.048	1.048	1.314	266 V
2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	8.906	12.581	15.381	2.800 V
3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	14.606	16.998	17.313	315 V
4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	84	756	743	- 13 N
5. Financiën en bedrijfsvoering	88.798	90.872	91.002	131 V
Totaal Baten	113.442	122.254	125.754	3.499 V
Saldo van baten en lasten	- 2.671	- 10.452	- 5.622	4.830 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 857	- 4.492	- 5.880	- 1.388 N
Onttrekkingen	4.098	16.016	12.262	- 3.754 N
Mutatie reserves	3.241	11.524	6.382	- 5.142 N
Resultaat	570	1.072	760	- 312 N
Af: incidentele baten en lasten	- 163	- 1.815	- 2.190	- 376 N
Materieel resultaat	733	2.887	2.950	64 V

1.5 De balans

bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Vaste Activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling		
Materiële vaste activa	93.359	95.936
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	2.895	5.343
Investerings met economisch nut	56.060	54.583
Investerings met econ.nut waarvoor een heffing kan worden geheven	33.836	35.378
Investerings met economisch nut in erfpacht uitgegeven	569	632
Financiële vaste activa	16.546	12.450
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	1.246
Kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen		
Leningen aan deelnemingen	2.777	2.514
Leningen aan openbare lichamen	150	75
Leningen aan woningbouwcorporaties	9.724	5.942
Overige langlopende leningen	2.648	2.673
Totaal vaste activa	109.906	108.386
Vlottende Activa		
Voorraden	22.163	18.190
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	22.163	17.785
Gereed product en handelsgoederen	-	405
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	9.218	11.618
Vorderingen op openbare lichamen	6.085	9.678
Overige vorderingen	3.133	1.939
Liquide middelen	58	61
Kas- en banksaldi	58	61
Overlopende activa	2.773	2.967
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	101	101
Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	459	27
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.213	2.838
Totaal vlottende activa	34.213	32.836
Totaal Activa	144.119	141.222
Overige niet uit de balans blijkende rechten	3.906	3.906

bedragen x € 1.000

Passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Vaste passiva		
Eigen Vermogen	55.423	49.801
Algemene reserves	34.123	35.246
Bestemmingsreserves	17.618	13.796
Resultaat boekjaar	3.682	760
Voorzieningen	7.516	10.459
Voorzieningen	7.516	10.459
Vaste Schuld met een rentetypische looptijd > 1 jaar	61.748	61.046
Onderhandse leningen van binnenl. banken en overige fin. instellingen	61.682	60.980
Waarborgsommen	66	66
Totaal vaste passiva	124.688	121.306
Vlottende Passiva		
Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar	13.236	14.862
Overige kasgeldleningen	4.500	4.000
Banksaldi	1.333	1.515
Overige schulden	7.402	9.347
Overlopende passiva	6.195	5.054
Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	1.918	1.393
Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	362	218
Nog te betalen bedragen	3.875	3.440
Overige vooruitontvangen bedragen	40	3
Totaal vlottende passiva	19.431	19.916
Totaal Passiva	144.119	141.222
Gewaarborgde leningen	201.217	196.150

1.6 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

1.6.1 Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt, tenzij garantstellingen zijn afgegeven.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming; te weten vier jaar. Indien sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijv. reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

1.6.2 Balans

Vaste activa

Artikel 59 BBV schrijft voor dat alle investeringen moeten worden geactiveerd. Kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde zijn hiervan uitgesloten. Tot en met 2016 was het toegestaan om investeringen met maatschappelijk nut ten laste van reserves te brengen en dus niet te activeren. Met ingang van 2017 is dit niet meer mogelijk..

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden overeenkomstig de nota 'Afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen gemeente Steenwijkerland' niet geactiveerd. Met ingang van 2016 worden bijdragen aan activa van derden onder de immateriële vaste activa geadministreerd.

Materiële vaste activa met economisch nut.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

De overige investeringen met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een

bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het rekeningjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die **vóór** 2004 gedaan zijn, in het desbetreffende verslagjaar, soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Op de waarde van activa met economisch nut mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringsubsidies en andere bijdragen van derden mogen wel in mindering worden gebracht. Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 zijn de voorschriften voor investeringen met maatschappelijk nut (wegen, bruggen) aangepast. Tot en met 2016 was het toegestaan deze investeringen ten laste van een reserve te brengen ter voorkoming van toekomstige lasten. Vanaf 2017 moeten investeringen met maatschappelijk nut evenals investeringen met economisch nut geactiveerd te worden.

Financiële verordening

Op 18 december 2018 heeft de raad een nieuwe Financiële verordening vastgesteld. In deze verordening wordt in een bijlage de te hanteren afschrijvingstermijnen vanaf 2018 opgenomen. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn overeenkomstig deze verordening, tenzij het college van B&W met instemming van de gemeenteraad bewust is afgeweken van de in deze verordening opgenomen afschrijvingstabel.

Hoofdlijnen afschrijvingstermijnen	Termijn
• Grond en sloopwerken	30 jaar
• Kabels en leidingen	30 jaar
• Rioleringen	60 jaar
• Speelvoorzieningen	10 jaar
• Binnenhavens, Vervangen oeverbescherming, Wegen open verharding, Monumenten, Begraafplaatsen, Fietspaden	30 jaar
• Gebouwen (opstallen)/ Onderwijshuisvesting	40 jaar
• Gronden	0 jaar
• Wegen gesloten verharding, Openbaar Groen, Parkeerterreinen, Toplaag sportterreinen	20 jaar
• Onderlaag sportterreinen	40 jaar
• Levensduur verlengende maatregelen (b.v. gebouwen en wegen)	20 jaar
• Openbare verlichting (armaturen)	25 jaar
• Openbare verlichting (lichtmasten)/waterwerken (oeververbindingen o.a. bruggen)	50 jaar

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ('kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen' in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de

aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Vlottende activa

Vorraden

Toekomstige aankopen voor bouwgrondontwikkeling zullen in eerste instantie onder de materiële vaste activa (MVA) worden opgenomen. Nadat de raad een besluit heeft genomen om de gronden in exploitatie te nemen worden deze onder de voorraden in de balans gepresenteerd.

De als 'onderhanden werken' (bouwgrond in exploitatie, BIE) opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken). Ook de rentekosten en de administratie- en beheerskosten minus de verkregen verkoopopbrengsten vallen hieronder.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Deze winst werd tot en met 2016 berekend met in achtneming van de kaders van de door de raad op 8 december 2015 vastgestelde nota grond -en ontwikkelbeleid. Door een verplicht voorgeschreven wijziging in de verantwoordingsvoorschriften moet met ingang van 2017 de POC (Percentage of Completion) methode worden toegepast. Deze methode houdt in dat naar gelang de voortgang van een complex zowel in de kosten als de opbrengsten, eindresultaten in een veel eerder stadium als resultaat verwerkt moet worden.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening is bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Toelichting onzekerheid eigen bijdrage WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatievoorziening van het CAK naar de gemeente is om privacy-redenen beperkt. Hierdoor kan de gemeente niet de juistheid en volledigheid op persoonsniveau en op totaalniveau van de eigen bijdragen vaststellen. In de kadernota rechtmatigheid 2016 van de commissie BBV geeft deze commissie aan dat de wetgever in feite bepaald heeft dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdrage geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente geen zekerheid omtrent de omvang en de hoogte van de eigen bijdrage kan krijgen. In de jaarrekening is dus sprake van een onzekerheid ten aanzien van deze eigen bijdrage, ook al ligt de oorzaak hiervan niet bij de gemeente.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Reserves

De reserves worden tegen nominale waarde opgenomen

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Onder de voorzieningen zijn ook opgenomen de voorziening riolering en afvalverwijdering omdat dit door derden verkregen middelen zijn. De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en pensioenbetalingen van voormalige bestuurders tegen actuariële waarde is gebaseerd op de meest recente overlevingstabel van het Actuariel Genootschap 2018 en rentetermijnstructuur (RTS) van 31 december 2018.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vennootschapsbelasting

Door de onzekerheid over de definitieve financiële balanspositie en de definitieve afspraak met de belastingdienst bestaat er ten aanzien van de schuldpositie nog een onzekerheid. In de rekening is geen bedrag als schuld opgenomen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen.

2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De presentatie van de rekening geschiedt overeenkomstig de aan ons opgelegde voorschriften, het zogenaamde Besluit Begroting en Verantwoording 2004 en is per programma opgebouwd.

In de toelichtingen zijn alle afwijkingen van minimaal € 20.000 of 10% van het taakveld vermeld.

Met ingang van 2017 zijn de BBV voorschriften aangepast en zijn de begroting en de rekening opgebouwd uit taakvelden. Tot en met 2016 waren de begroting en rekening nog gebaseerd op producten. In de rekening hebben wij voor de herkenning, indien nodig, de omschrijving van de producten nogmaals weergegeven.

2.1 Steenwijkerlanders voelen zich welkom

De lasten en baten van het programma *Steenwijkerlanders voelen zich welkom*:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 3.589	- 4.407	- 4.806	- 399 N
Baten	1.048	1.048	1.314	266 V
Saldo van baten en lasten	- 2.542	- 3.359	- 3.492	- 133 N
Mutatie reserves				
Onttrekkingen	-	553	535	- 18 N
Mutatie reserves	-	553	535	- 18 N
Resultaat	- 2.542	- 2.806	- 2.957	- 151 N
Af: Incidentele baten en lasten	- 88	- 194	- 346	- 152 N
Materieel resultaat	88	194	346	152 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Bestuur	- 168 N
Overhead	24 V
Overige kleine afwijkingen	- 7 N
Totaal afwijkingen	- 151 N

Bestuur

Dit taakveld bestaat uit de voormalige producten raad en commissies, burgemeester en wethouders, representatie, bestuurlijke samenwerking, bestuursondersteuning raad en rekenkamer.

Het financiële nadeel in de rekening omvat € 168.000 en bestaat uit 5 onderdelen:

1. Pensioenoverdracht bestuurders

Begin januari 2019 zijn wij geïnformeerd over de omvang van de voorziening pensioenoverdracht. Voor de berekeningen van de omvang van de voorziening wordt gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen op 31 december 2018. Dit is een set van rentes die afhankelijk zijn van de looptijd die wordt gepubliceerd door de DNB en de meest recente overlevingstabel (AG 2018) van het Actuarieel Genootschap.

Op grond van de APPA-regeling hebben bestuurders de mogelijkheid om pensioenverplichtingen over te brengen naar een ander pensioenfonds. Doen ze dit niet dan betaalt de gemeente het pensioen. Indien wel wordt overgestapt naar een ander pensioenfonds, dan is een afkoopsom verschuldigd. Deze afkoopsom wordt berekend op basis van de meest recente overlevingstabel (AG 2018) van het Actuarieel Genootschap en de stand van bovenvermelde rekenrente. Aangevuld met de wijzigingen in de samenstelling van de leden van het college van B&W is er € 101.000 extra toegevoegd te worden aan de voorziening pensioenoverdrachten.

2. Voorziening wachtgeld voormalige bestuurders

De lasten van wachtgeldverplichtingen moeten voor de gehele resterende periode in een voorziening gestort worden. Door het vertrek van een bestuurder per 1 november ontstaan er wachtgeldverplichtingen. Een extra dotatie in de voorziening van € 79.000 is hierdoor vereist. Een korting op bestaande wachtgeldverplichtingen levert een financieel voordeel van € 10.000 op.

3. Betaling pensioenen voormalige bestuurders

Voor pensioenbetalingen ontstaan na 1 januari 2015 geldt hetzelfde regime als bij pensioenoverdracht. In 2015 zijn hiervoor de BBV⁵ voorschriften aangepast. Ook hierbij wordt gebruik gemaakt van een extern opgemaakte berekening die is gebaseerd op de meest recente overlevingstabel van het Actuarieel Genootschap en de stand van bovenvermelde rekenrente. Een bedrag van € 9.000 is extra toegevoegd aan de voorziening om toekomstige verplichtingen te kunnen bekostigen.

4. Bestuurlijke Samenwerking

Het budget internationale samenwerking (Talent for Governance) van bijna € 13.000 is niet besteed. Dit is een programma van de VNG, waarin getalenteerde buitenlandse ambtenaren de gelegenheid krijgen om kennis op te doen over het lokale bestuur in Nederland. Dat gebeurt in de vorm van een theoretisch deel van 2 weken in Den Haag en een praktisch deel waarin ze 1 week stage lopen in een Nederlandse gemeente.

5. Overig

Andere kleinere afwijkingen omvatten per saldo een bedrag van € 2.000, waardoor het totale nadeel voor de rekening 2018 neerkomt op een bedrag van afgerond € 168.000.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Steenwijkerland van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor de gemeente Steenwijkerland is € 189.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de

⁵ Besluit Begroting en Verantwoording

duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1

Bezoldiging topfunctionarissen	S.S. Weistra	J. de Groot	D.J. Cazemier	A. Ten Hoff
Gegevens 2018				
Functie(s)	Secretaris	Secretaris	wnd Secretaris	Griffier
Duur dienstverband in 2018	-	12/2 - 31/12	1/1 - 12/2	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2018 (in fte)	-	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	-	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging 2018				
Beloning en Belastbare kostenvergoeding	-	84.996	11.118	92.132
Beloningen betaalbaar op termijn	-	13.965	2.014	14.065
Totaal bezoldiging 2018	-	98.961	13.132	106.197
Individuele WNT - maximum 2018				
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017				
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12	-	13/9 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	0,8	-	-	1,0
Bezoldiging 2017				
Beloning	101.033	-	29.944	93.161
Belastbare onkostenvergoedingen	376	-	93	763
Beloningen betaalbaar op termijn	16.765	-	4.188	14.065
Totaal bezoldiging 2017	118.174	-	34.225	107.989
Individueel WNT-maximum 2017				
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

De beloning is inclusief werkgeverspremies.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Overhead

Een drietal onderdelen, voorlichting en communicatie, bezwaar en beroep en bestuurs-ondersteuning maken onderdeel uit van het taakveld overhead.

De kosten van voorlichting zijn € 14.000 lager dan begroot door lagere advertentiekosten en overige bijdragen.

Het aantal bezwaarprocedures is aanzienlijk lager dan in 2017. Dit door met name het minder aantal bezwaren voor de sociale kamer (WMO / Jeugdhulp). Hierdoor ontstaat een financieel voordeel van € 14.000 door lagere kosten van presentiegelden.

Het onderdeel bestuurs-ondersteuning laat een kleine overschrijding te zien van € 4.000 waardoor in totaliteit de rekening 2018 een voordeel van € 24.000 laat zien.

Overheveling van budgetten 2018

Ultimo 2018 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2019 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 2 april 2019 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2018.

bedragen x € 1.000	
Bestemde budgetten	Bedrag
Geen bestemde budgetten	-
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	-

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Investerings met een dekking uit reserves die op grond van de regelgeving via de exploitatie worden verantwoord. (ombudsman sociaal domein)
- o Dotatie in voorziening wachtgeld van € 472.000 en begeleidingskosten van € 54.000 ten laste van de Algemene reserve vrij besteedbaar. In de jaarrekening aangevuld met nogmaals € 79.000 wegens vertrek van een bestuurder.
- o Extra stortingen in de voorziening pensioenoverdracht, te betalen pensioen en wachtgeld (voormalig) bestuurders van € 189.000

2.2 Steenwijkerlanders voelen zich thuis

De lasten en baten van het programma Steenwijkerlanders voelen zich thuis:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 34.157	- 43.864	- 43.318	546 V
Baten	8.906	12.581	15.381	2.800 V
Saldo van baten en lasten	- 25.251	- 31.283	- 27.937	3.346 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 807	- 359	- 1.551	- 1.192 N
Onttrekkingen	2.780	6.790	4.890	- 1.901 N
Mutatie reserves	1.973	6.431	3.338	- 3.093 N
Resultaat	- 23.278	- 24.852	- 24.598	253 V
Af: Incidentele baten en lasten	-	- 337	- 1.044	- 706 N
Materieel resultaat	- 23.278	- 24.514	- 23.555	960 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Beheer gebouwen en gronden	- 79 N
Verkeer en vervoer	30 V
Economische havens en waterwegen	21 V
Cultureel erfgoed	36 V
Openbaar groen	67 V
Milieubeheer	101 V
Ruimtelijke ordening	- 51 N
Wonen en bouwen	251 V
Grondexploitatie Wonen	145 V
Grondexploitatie bedrijven	- 317 N
Overige kleine afwijkingen	49 V
Totaal afwijkingen	253 V

Beheer overige gebouwen en gronden

In 2010 heeft de raad een voorziening Maatschappelijk Vastgoed ingesteld. Op basis van een 10 jarige prognose worden alle onderhoudslasten van opgenomen panden begroot. Elk jaar bij de vaststelling van de rekening wordt de omvang van deze voorziening jaarlijks berekend op basis van de uitgaven van het lopende dienstjaar en de actualisatie van het meerjarig onderhoudsplan. In 2018 is een extra storting noodzakelijk van € 234.000. Dit wordt veroorzaakt door stijgende prijzen in de bouw. Bij de opstelling van de cijfers van de voorziening vorig jaar is uitgegaan van een aanbestedingsvoordeel van 4% op de uitgaven. Op basis van huidige ervaringen en verwachtingen voor de komende periode wordt het niet meer realistisch geacht dat dit percentage wordt gerealiseerd. Op de verkoop van onroerende zaken is een voordeel ontstaan van € 56.000, wat met name komt door de verkoop van groenstroken. Op de kosten voor energie is een voordeel ontstaan van € 91.000, wat wordt veroorzaakt door een lagere prijs voor gas en energie en het afstoten van panden. De huurinkomsten voor het gebouw de Meenthe zijn € 24.000

lager uitgevallen dan begroot. Op grondzaken algemeen zit nog een voordeel van € 24.000. Met nog enkele kleinere verschillen van in totaal € 10.000 voordelig, komt het totale resultaat voor het taakveld beheer overige gebouwen en gronden op € 79.000 negatief.

Verkeer en vervoer

Binnen het taakveld verkeer en vervoer is in totaal een voordeel ontstaan van € 30.000. Vanaf 2018 is er een voorziening onderhoud wegen. Door stijgende prijzen en doordat we een groter areaal bezitten dan waar we in eerste instantie van uit zijn gegaan is het noodzakelijk een bedrag te storten van € 254.000, naast het bedrag wat in 2018 niet is uitgegeven aan onderhoud wegen van € 166.000. Het grotere areaal is ontstaan doordat bij de transformatie van GBI (gegevensbeheer informatie systeem) op basis van de GBKN (grootschalige basiskaart van Nederland) naar de BGT (basisregistratie grootschalige topografie) verhardingen in beeld kwamen die nog niet in het wegbeheer stonden. In totaal wordt er dus € 420.000 in de voorziening gestort.

Voordelen zijn er binnen de volgende budgetten:

Binnen het budget voor openbare verlichting is een totaal voordeel ontstaan van € 176.000. Op het onderhoudsbudget zit een voordeel van € 86.000. Dit wordt deels veroorzaakt doordat de remplace voor 2018 niet is uitgevoerd. De energielasten zijn € 63.000 lager uitgevallen dan begroot. De oorzaak hiervan is dat de energie en gasprijzen zijn gedaald ten opzichte van datgene waarmee in de begroting rekening is gehouden. Ook in het verbruik in zowel Rendo gebied als ook Enexis gebied afgenomen. Op de kapitaallasten zit nog een voordeel van € 27.000, doordat er voor 2018 investeringen waren geraamd in masten en armaturen die in 2018 niet zijn gerealiseerd.

Binnen het budget voor oeververbindingen is er een overschot van € 52.000 door een voordeel op de onderhoudslasten van € 28.000 doordat het vervangen van de onderbouw van diverse vonders Kalenberg – Ossenzijl niet op tijd kon worden afgerond. Dit zal in 2019 alsnog gebeuren. Op de kapitaallasten zit een voordeel van € 24.000 doordat een aantal investeringen in 2018 niet geheel is gerealiseerd. Het blijkt in de praktijk lastig de werkzaamheden tijdig weg te zetten. Aannemers hebben volop werk.

De budgetten voor verkeer en verkeersmaatregelen sluiten met een overschot van € 52.000. Dit wordt veroorzaakt door minder uitgaven voor landbouwroutes en verkeersveilige schoolomgeving.

Daarnaast zijn er nog diverse kleinere voordelen voor een totaal bedrag van € 4.000.

Economische havens en waterwegen

Het taakveld economische havens en waterwegen sluit met een overschot van € 21.000 . Dit komt door een overschot op het maaien van stedelijk water van € 7.000 en een overschot op de kapitaallasten van € 19.000 doordat nog niet alle investeringen die stonden gepland zijn gerealiseerd. Hier tegenover staat een tekort van € 5.000 doordat er voor de aanvaarbeveiliging in Giethoorn ter voorbereiding al een aantal kosten zijn gemaakt.

Cultureel erfgoed

Het taakveld cultureel erfgoed sluit met een overschot van € 36.000 door een voordeel op het budget voor de Koloniën van Weldadigheid van € 13.000 en een voordeel van € 23.000 doordat er minder subsidies zijn uitbetaald dan begroot.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Binnen het taakveld openbaar groen en openluchtrecreatie is een voordeel ontstaan van € 67.000, wat enerzijds komt door een voordeel op de speelvoorzieningen van € 31.000. Dit wordt veroorzaakt doordat niet al het geld wat beschikbaar was voor jeugdinitiatieven is uitgegeven. Daarnaast zit er een voordeel op openbaar groen van € 36.000 doordat er vanuit overige taakvelden bijdragen worden gedaan voor het beeldbestek van de Noordwestgroep, terwijl dit niet was geraamd.

Milieubeheer

Het taakveld milieubeheer sluit met een overschot van € 101.000. Binnen milieu zijn voordelen voor in totaal € 25.000. Het project voor aanpak woningen sluit met een overschot van € 53.000. Daarnaast sluit het project voor uitvoering nieuwe energie met een bedrag van € 23.000 omdat niet het volledige budget benodigd is.

Ruimtelijke ordening

Doordat er geen leges zijn ontvangen voor bestemmingsplan herzieningen en wijzigingsplannen is er een tekort op de inkomsten van € 73.000. Door voordelen op de kosten voor bestemmingsplannen van € 15.000 en door lagere kosten voor planschades van € 7.000 is er per saldo een nadeel van € 51.000 op het taakveld ruimtelijke ordening.

Wonen en bouwen

Het aantrekken van de economie heeft er toe geleid dat de inkomsten voor de omgevingsvergunningen ten opzichte van de begroting positief zijn uitgevallen met € 197.000. Door de aangroei van bijgeschreven rente op de startersleningen is een voordeel ontstaan van € 41.000. Met nog enkele andere voordelen voor in totaal € 13.000 ontstaat een totaal voordeel op het taakveld wonen en bouwen van € 251.000.

Riolen en rioolgemalen

De baten en lasten van riolen en rioolgemalen en de rioolheffingen zijn in twee programma's opgenomen. De lasten komen tot uitdrukking in dit programma, terwijl de opbrengsten in het programma Financiën en bedrijfsvoering worden toegelicht.

Het resultaat bestaat uit een resultaat op het gebied van riolering en op een resultaat op het gebied van water.

Het resultaat op riolering bedraagt € 198.000 positief. Aan belastinginkomsten is € 201.000 meer binnen gekomen dan begroot. Dit wordt toegelicht in het programma Financiën en Bedrijfsvoering. De budgetten voor riolering algemeen (€ 30.000), strategische planvorming (€ 17.000) en onderzoek (€ 16.000) sluiten met een overschot. Per saldo positief € 63.000. Het voordeel bij riolering algemeen zit met name in de lagere vergoeding voor het zandfilter aan het waterschap. Het voordeel bij onderzoek zit in lagere kosten voor mutaties in het beheersysteem, lagere kosten voor overstortloggers en lagere kosten voor berekeningen. Hier tegenover staan hogere kosten voor reinigen en inspectie. Het voordeel bij strategische planvorming zit met name in het opstellen van het operationeel programma van riolering wat dit jaar zelf is gedaan en niet is uitbesteed. De kapitaallasten sluiten met een overschot van € 7.000. Aan energielasten en onderhoudslasten zijn de uitgaven € 47.000 hoger dan begroot. Ten aanzien van de onderhoudslasten zijn met name de kosten voor onderhoud aan de minigemalen hoger uitgevallen dan begroot. De kosten voor de binnenstad die een relatie hebben met riolering zijn conform raadsvoorstel met een bedrag van € 25.000 overschreden.

Naast bovengenoemde exploitatie komt het onderdeel water ten laste van de voorziening riolering (exploitatie). Hierop is een voordeel ontstaan van € 492.000. Op het onderhoudsbudget voor waterwegen zit een voordeel van € 108.000. Dit betreft uitgestelde onderhoudswerkzaamheden. Deze uitgaven vinden in 2019 plaats voor een bedrag van € 115.000 en worden dus in 2019 aan de voorziening onttrokken. Op het budget voor baggeren waterwegen zit een voordeel van € 329.000 doordat werkzaamheden niet in 2018 konden worden afgerond. Dit werd veroorzaakt doordat in het kader van overdracht stedelijk water aan het waterschap werkzaamheden tijdelijk on-hold zijn gezet in verband met het ontwikkelen van

nieuwe beleid door het waterschap. De werkzaamheden zullen in 2019 alsnog worden uitgevoerd. Derhalve zal het bedrag in 2019 weer moeten worden onttrokken aan de voorziening.

Teneinde bovengenoemde projecten voort te kunnen zetten in 2019 wordt voorgesteld om een bedrag van € 444.000 beschikbaar te stellen ten laste van de voorziening riolering (exploitatie).

Ook is er nog een voordeel op het schouwafval van de sloten van € 35.000 en een voordeel op het maaien van stedelijk water van € 20.000.

Afsluiten krediet Moespotvaart

Het project baggeren Moespotvaart is afgesloten. In plaats van een bedrag van € 186.000 wat nog noodzakelijk werd geacht is een bedrag van € 50.000 voldoende geweest.

Het resultaat 2018 riolering en rioolrechten:

bedragen x € 1.000

Mutaties Voorziening Riolering (Investerings en Exploitatie)		Verschil
Dotaties		
Dotatie voorziening Riolering investeringen		
Dotatie voorziening Riolering investeringen		-
Dotatie voorziening Riolering exploitatie		
Vaarwegen / baggeren / schouw		492 V
Hogere belastinginkomsten		201 V
Opheffen voorziening riolering investeringen		1.672 V
Dotatie voorziening Riolering exploitatie		2.364 V
Totaal dotaties		2.364 V
Onttrekkingen		
Onttrekking voorziening Riolering exploitatie		
Onttrekking conform begroting		- 239 N
Exploitatie 2018		- 3 N
Bijdrage Moespotvaart		- 50 N
Onttrekking voorziening Riolering exploitatie		- 292 N
Onttrekking voorziening Riolering investeringen		
Onttrekking conform begroting		- 211 N
Opheffen voorziening riolering investeringen		- 1.672 N
Onttrekking voorziening Riolering investeringen		- 1.883 N
Totaal Onttrekkingen		- 2.174 N
Totaal mutatie voorzieningen riolering		190 V

Voor een volledig beeld geven wij de ontwikkelingen van de voorzieningen weer:

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering	Saldo 31-12-2017	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12-2018
016 Voorziening riolering (investerings)	1.883	-	- 1.883	-	-
086 Voorziening riolering (exploitatie)	1.061	2.364	- 292	-	3.134
Totaal	2.944	2.364	- 2.174	-	3.134

In bovenstaande tabel zijn zowel de begrote onttrekkingen en dotaties⁶ opgenomen alsmede het resultaat 2018. Op grond van de BBV voorschriften is het niet toegestaan om de voorziening riolering (investeringen) in stand te houden. Dit omdat Steenwijkerland in het tarief geen bedrag heeft opgenomen voor toekomstige investeringen. Omdat tot en met 2017 verkregen financiële voordelen zijn opgebracht door de burger en zijn ontstaan door lagere afschrijvings- en rentelasten is het saldo van de voorziening investeringen in 2018 overgebracht naar de voorziening riolering exploitatie. Hierdoor wordt bewerkstelligd dat de “door derden verkregen middelen” benut kunnen worden voor opvangen van nadelen en het demping in het tarief met als gevolg dat de verkregen financiële voordelen weer terugvloeien naar de burger.

Afval (en afvalstoffenheffing)

Evenals bij de riolering(heffing) worden de lasten van de riolering toegelicht in dit programma en komen de opbrengsten tot uitdrukking in het programma Financiën en bedrijfsvoering.

De opbrengsten Afvalstoffenheffing zijn € 23.000 hoger dan begroot. Dit voordeel wordt toegelicht en verrekend met het nadeel van € 191.000 op de afvalverwijderingskosten die in dit programma zijn opgenomen. Per saldo is het resultaat nihil omdat het negatieve saldo van € 168.000 aan de voorziening reiniging wordt onttrokken.

De kosten voor de ROVA sluiten met een voordeel van € 30.000. De kosten voor de aanpak zwerfvuul vallen € 24.000 lager uit dan begroot. Op het budget voor oud papier zit een overschot van € 12.000.

Het budget voor afvalinzamelingsstructuur, wat is bestemd voor het onderhoud van ondergrondse inzamelingsystemen en het inrichten/aanpassen van containerverzamelplaatsen sluit met een overschot van € 11.000. Dit kwam mede door een creditfactuur van een betaling die reeds ten laste van 2017 was gebracht.

De vergoeding voor de inzameling van Nedvang viel € 276.000 lager uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat voor een groot deel van het PMD (Plastic Metalen Drankenkartons) wat wordt aangeboden geen vergoeding wordt ontvangen doordat een deel wordt afgekeurd. Daarnaast zijn er nog kleinere voordelen voor in totaal € 8.000.

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Afval en afvalstoffenheffing		Verschil
Exploitatie Reiniging		
Lagere lasten inzameling oud papier		12 V
Subsidies afvalfonds		- 276 N
Kosten inzameling ROVA		30 V
Diversen		43 V
Subtotaal Exploitatie		- 191 N
Hogere belastinginkomsten (Financiën en Bedrijfsvoering)		23 V
Resultaat 2018		- 168 N
Dotatie voorziening Reiniging		
Resultaat Afval lasten en baten 2017		- 168 N
Dotatie voorziening Reiniging		- 168 N
Onttrekking voorziening Reiniging		
Onttrekkingen conform begroting		- 86 N
Project "Mooi Schoon"		- 0 N
Afronding		-
Onttrekking voorziening Reiniging		- 86 N
Totaal mutatie voorziening Reiniging		- 255 N

⁶ Conform primitieve begroting en bijstellingen in perspectiefnota en najaarsnota 2017

Voor een volledig beeld geven wij de ontwikkelingen van de voorziening weer;

bedragen x € 1.000

Voorziening reiniging	Saldo 31-12-2017	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12-2018
085 Egalisatievoorziening reiniging	1.126	23	- 278	-	870
Totaal	1.126	23	- 278	-	870

Fysieke bedrijfsinfrastructuur / Grondexploitatie niet bedrijventerreinen (Grondexploitatie Wonen en Bedrijven)

Met ingang van 2017 is de grondexploitatie in twee onderdelen uitgesplitst nl;

1. Fysieke bedrijfsinfrastructuur, de bedrijventerreinen
2. Grondexploitatie niet bedrijventerreinen, de woningbouwcomplexen

Jaarlijks wordt de prognose van de complexen berekend. Onderdeel hiervan is dat aan het eind van het jaar bij de verschillende complexen verliezen en winsten worden verantwoord. Op 19 december 2015 heeft de raad van de gemeente Steenwijkerland de nota grond- en ontwikkelingsbeleid vastgesteld. In deze nota is ook vastgelegd dat winsten worden verantwoord op het moment dat:

1. De boekwaarde negatief is. Dit wil zeggen dat ultimo van enig jaar de opbrengsten hoger zijn dan de kosten **en**
2. Toekomstige opbrengsten hoger zijn dan de nog te maken kosten.

In 2017 zijn er door de commissie BBV uitspraken gedaan ten aanzien van de winstbepaling. Dit heeft in december geresulteerd in een uitspraak die de door de raad vastgestelde methode van winstbepaling buitenspel heeft gezet. Overeenkomstig deze methode moet onze winst berekend worden, anders zou dit gevolgen hebben voor de verkregen verklaring bij de jaarrekening.

In december 2018 heeft de raad van de gemeente Steenwijkerland het investeringsprogramma sociale huurwoningen vastgesteld. Dit gaat gepaard met negatieve financiële effecten die worden opgevangen door een bijdrage van de reserve Volkshuisvesting.

Omdat de raad deze keuze al in 2018 heeft gemaakt zijn deze financiële effecten daar waar het een effect heeft op de berekende POC winstmethode al verwerkt.

Woningen

In de begroting was een “winst” van € 84.000 begroot. In de rekening is deze “winst” ruim € 329.000 hoger door met name een hogere winst op het complex Giethoorn-Noord. Hier staat tegenover dat complex Kornputkwartier, Ossenzijl en Wheeën- Noord Oldemarkt een “verlies” laten zien van € 184.000. Per saldo een voordeel van € 145.000.

Bedrijven

In de begroting was voorzien in een “winst” van € 175.000. Werkelijk is deze winst uitgekomen op € 221.000 door positieve ontwikkelingen op met name de complexen Oostermeentherand, Ossenzijl en Kanaalweg in Blokzijl. Nadelige resultaten zijn er te melden op de complexen Hooidijk, Mr. Z. ter Steghestraat, Novac, Oldemarkt Boterberg zuid en Weg van Rollecate Vollenhove tot in totaliteit € 363.000. Per saldo een nadeel voor de rekening van € 317.000.

Aanmerkelijk aandeel in dit nadelig resultaat (€ 143.000) omvat de voorgenomen inrichting van complex Oldemarkt Boterberg zuid met zonnepanelen, waardoor er voor een periode van 15 jaar geen gronden kunnen worden verkocht.

In paragraaf 2.6 wordt een nadere uiteenzetting van de ontwikkelingen per complex uiteengezet.

Overheveling van budgetten 2018

Ultimo 2018 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2019 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 2 april 2019 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2018.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Toegang openbare Ruimte	30
Gebiedsgerichte aanpak Giethoorn	35
Bewegwijzering Steenwijkerland	30
Bomenonderhoud Kon. Wilhelminalaan	129
Nieuwe Energie	250
Bestemmingsplan Eeserwold	20
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	494

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. explosieven, dorpsplannen, onderhoud bruggen , stadstuin, binnenstad Steenwijk, Koloniën van weldadigheid, Wijkvisie Steenwijk west etc.) van € 823.000
- o Reserveringen in voorziening riolering exploitatie van € 492.000
- o Extra dotatie voorziening maatschappelijk vastgoed en wegen voor respectievelijk € 234.000 en € 420.000
- o Verkoop onroerende zaken van € 486.000
- o Te bestemmen 2017 ter grootte van € 551.000
- o Dotatie algemene reserve uitvoering omgevingswet van € 222.000
- o Verlies en winsten grondexploitatie en bijdragen reserves Volkshuisvesting van per saldo € 172.000

2.3 Steenwijkerlanders doen het samen

De lasten en baten van het programma Steenwijkerlanders doen het samen:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 60.172	- 66.433	- 66.472	- 39 N
Baten	14.606	16.998	17.313	315 V
Saldo van baten en lasten	- 45.566	- 49.435	- 49.159	276 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	- 50	-	- 245	- 245 N
Onttrekkingen	683	2.636	2.071	- 565 N
Mutatie reserves	633	2.636	1.826	- 810 N
Resultaat	- 44.933	- 46.799	- 47.333	- 534 N
Af: Incidentele baten en lasten	-	- 2.118	- 1.478	640 V
Materieel resultaat	- 44.933	- 44.681	- 45.855	- 1.174 N

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Onderwijshuisvesting	25 V
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	440 V
Sport en activering	34 V
Sportaccommodaties	- 39 N
Cultuurpresentatie	67 V
Inkomensregelingen	- 973 N
Sociaal Domein:	
Maatwerkvoorziening 18+	206 V
Maatwerkvoorziening 18-	- 365 N
Geëscaleerde zorg 18+	- 55 N
Geëscaleerde zorg 18-	- 20 N
Maatwerkvoorzieningen WMO	448 V
Samenkracht en burgerparticipatie	-
Wijkteams	- 39 N
Arbeidsparticipatie	- 259 N
Overige kleine afwijkingen	- 4 N
Totaal afwijkingen	- 534 N

Onderwijshuisvesting

Binnen het taakveld Onderwijshuisvesting is een voordeel ontstaan van € 25.000. Dit omdat de nieuwe basisschool in Giethoorn nog niet gereed is. Hierdoor worden er nog geen kapitaallasten (afschrijving en rente) berekend. In de begroting is hier wel rekening mee gehouden.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Op het taakveld is een voordeel ontstaan van € 440.000. Dit voordeel is opgebouwd uit diverse componenten, die hieronder worden beschreven.

- Onderwijsbegeleiding (+ € 11.000)

Binnen de begroting is een subsidiebedrag van € 80.000 beschikbaar voor schoolbesturen voor extra begeleiding van leerlingen. Er is een bedrag van € 11.000 niet uitgekeerd.

- Leerlingenvervoer (- € 36.000)

In de begroting staat een bedrag van € 663.000 voor leerlingenvervoer. Er is een bedrag van € 699.000 uitgegeven. De kosten zijn onder meer afhankelijk van het aantal kinderen per taxi, het aantal kinderen per school en de te overbruggen afstand.

- Gymnastiekonderwijs (- € 53.000)

Binnen het gymnastiekonderwijs is een nadeel ontstaan van € 53.000 door de extra gymvergoeding aan de schoolbesturen. Deze vergoeding wordt aangewend voor de betaling van de btw belaste huur van de gymzalen. Compensatie van dit nadeel wordt grotendeels opgevangen binnen de exploitatie van de diverse gymzalen (binnensport).

- Achterstandsbestrijding en kortdurende kinderopvang (+ € 518.000)

Vanaf 2018 is er een nieuw stelsel in werking getreden voor kinderopvang en peuterspeelzalen. Een wijziging is dat het rijk een deel van de kosten voor kortdurende peuteropvang (voorheen peuterspeelzaalwerk) op zich heeft genomen. De gemeente hoeft nu alleen nog de kortdurende peuteropvang te betalen van ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. Omdat Steenwijkerland structureel een fors bedrag voor de kortdurende peuteropvang en achterstandsbestrijding in de begroting heeft opgenomen, houden we een bedrag van € 518.000 over op het gemeentelijke budget.

Sportbeleid en activering

Er is een bedrag van € 17.000 overgebleven op de gereserveerde sportsubsidies in de begroting. Daarnaast is uit het budget voor sport en bewegen een bedrag van € 17.000 niet uitgegeven.

Sportaccommodaties

De exploitatie van sportaccommodaties (gymzalen, buitensport en zwembaden) geeft een negatief beeld ter hoogte van € 11.000. Daarnaast is er nog een nadeel ontstaan op het onderhoud van de diverse sportvelden. Om de velden goed bespeelbaar te houden is er meer geld uitgegeven, waardoor op het beschikbare budget een overschrijding is ontstaan van € 28.000.

Cultuurpresentatie

Op het budget Kunst is een bedrag overgebleven van € 80.000. Het beschikbare budget is vooral bestemd voor het onderhoud en de aanschaf van kunstwerken. In het jaar 2018 was er weinig onderhoud nodig en is er geen nieuwe kunst aangeschaft. In december 2017 heeft u besloten om de reserve Kunstobjecten op te heffen, waardoor het overschot niet meer gestort kan worden in de Kunstreserve.

Inkomensregelingen

Overzicht afwijkingen IGSD Steenwijkerland - Westerveld

In de rekening is een totaal nadelig resultaat opgenomen van € 973.000. Dit nadeel kan als volgt worden verklaard:

- Op de programmakosten (WWB, IOA, Bbz, minimabeleid (inclusief kwijtschelding belastingen) en beschutwerk) is een overschrijding ontstaan van € 685.000.

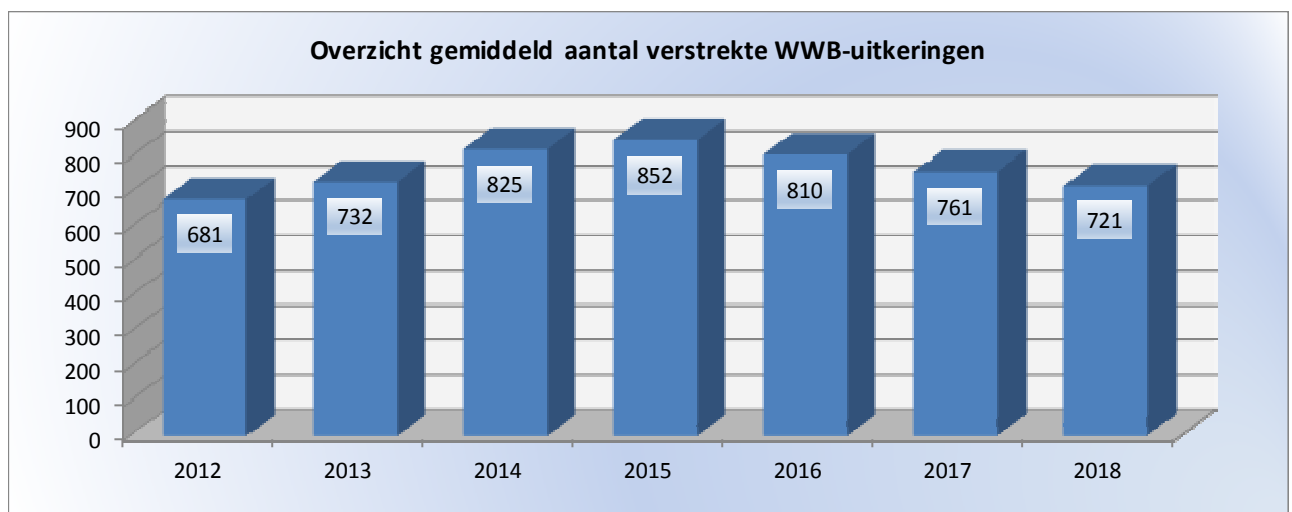
- Op de apparaatskosten, inclusief het verstrekte budget op basis van het vastgestelde Plan van Aanpak extra uitstroom cliënten, is een tekort ontstaan van € 288.000.

Overzicht van de diverse afwijkingen IGSD:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen IGSD	Verschil
Verstrekte uitkeringen WWB	- 598 N
Terugvordering en verhaal	- 39 N
Zelfstandigen	17 V
IOAW & IOAZ	3 V
Schuldhelpverlening	- 32 N
Minimabeleid	- 10 N
Beschut werk	- 26 N
Apparaatskosten IGSD	- 288 N
Totaal afwijkingen	- 973 N

De jaarrekening 2018 van de IGSD is / wordt nog met een afzonderlijk voorstel aan u voorgelegd. Daarbij worden de diverse afwijkingen nog nader toegelicht.

Het gemiddeld aantal verstrekte uitkeringen is in 2018 uitgekomen op 721 (per 1 januari 2018: 744 / per 1 januari 2019: 698). In de begroting is uitgegaan van een gemiddeld aantal van 719. De gemiddelde kosten per uitkering zijn uitgekomen op een bedrag van € 14.658 (begroot € 13.825).

Er is een bedrag van € 10.539.000 aan WWB-uitkeringen uitbetaald. Door terugvordering en verhaal is een bedrag ontvangen van € 211.000.

Sociaal domein

Aanleiding

De raad heeft, bij het vaststellen van de jaarstukken 2015, met een amendement aangegeven dat in de programmabegroting 2017 en 2018 een afzonderlijke paragraaf Sociaal domein opgenomen moet worden. In deze paragraaf moet informatie staan over de budgetten op het gebied van Wmo- en Jeugdtaken en Participatie.

Ontwikkelingen 2018; Transformatie en overige zaken

Het beleidsplan Sociaal domein beschrijft op hoofdlijnen de plannen voor de jaren 2017 - 2020. In deze jaren staat de transformatie voorop. Het gaat hierbij om een ombuiging in denken en doen, een 'mindshift'. Dit jaar is er dan ook gewerkt aan die 'mindshift'. Zo wordt er meer vanuit gegaan te onderzoeken van wat nodig is om zelfredzaam te kunnen blijven in plaats van het verzekerd denken waarin een inwoner 'recht' heeft op voorzieningen. Zo is er dit jaar veel samen met diverse organisaties (bijvoorbeeld met zorgverzekeringen, woningcoöperatie, onderwijs) naar de gemeenschappelijke maatschappelijke opdracht. Al deze eerste stappen en acties zijn voor ons de kern van het begrip 'transformeren'. Wanneer we er in slagen deze ombuiging tot stand te brengen, zal het mogelijk zijn om ook op lange termijn ervoor te zorgen dat kwetsbare inwoners de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de samenleving.

De andere grote stap die dit jaar is gezet, en waarbij aandacht is voor alle transformatielijnen, is de aanbesteding van het Sociaal werk bij De Kop. Vanaf 1 januari 2018 is onder sturende werking van het gemeentelijk opdrachtgeverschap gewerkt met één partij die primair in de wijk en buurt actief is. Elementen in de opdracht aan Sociaal werk De Kop die wezenlijk nieuw zijn, zijn netwerkversterking en wegenwachthulp. Netwerkversterking is in onze visie het vliegwiel voor de transformatie.

Het jaarverslag van Sociaal werk De Kop bestaat uit twee delen en heeft als motto 'tellen en vertellen'.

Uit dit jaarverslag blijkt dat 422 inwoners individueel zijn ondersteund. Dat is exclusief informatie en adviesvragen (732) en leun- en steuncontacten (170). In 85% van de gevallen zijn hierbij personen uit het netwerk betrokken om mee te denken over oplossingen.

Ook het uitgangspunt van 'wegenwachthulp' lijkt te werken. Slechts in 21% van de ondersteuningstrajecten is sprake van vijf gesprekken of meer. Hoewel we geen cijfers hebben van de situatie voor 2018 zijn er voorbeelden bekend van zeer langdurige (jaren) ondersteuning door een maatschappelijk werker. Voor meer informatie wordt verwezen naar het eerder genoemde jaarverslag.

Rondom het Preventieplatform Jeugd zijn in 2018 ook de nodige stappen gezet. Partijen zoals de JGZ, de GGD, het onderwijs en Sociaal werk De Kop zijn zich, gezamenlijk, meer gaan richten op vraaggerichte activiteiten. Juist het samendoen is een duidelijke plus; door samen elke keer de vraag 'wie kan wat doen in dit geval', te stellen zijn de oplossingen vraaggericht.

Samen met enkele huisartsenpraktijken wordt integraal gewerkt aan de vragen van kwetsbare ouderen. Consulenten, huisartsen, wijkverpleegkundigen, Sociaal werk De Kop en specialisten ouderengeneeskunde werken in één integraal team ouderenzorg.

In 2018 is het actieplan Sluitende Aanpak Personen met Verward Gedrag opgeleverd en zijn de vervolgstappen benoemd.

Diverse teams binnen de IGSD en de gemeente hebben in 2018 gewerkt om ook de activiteiten van de IGSD onder te brengen bij de gemeentelijke toegang. Dit heeft ertoe geleid dat begin 2019 de gemeenteraad een besluit heeft kunnen nemen over opheffing van de IGSD en het realiseren van één toegang per 1 januari 2020.

In 2018 is gewerkt aan de Herijking van het minimabeleid. Dit heeft ertoe geleid dat de raad in oktober 2018 de Herijking kon vaststellen. Het nieuwe beleid, dat sterk inzet op preventie en maatwerk, zal vanaf 1 januari 2019 worden ingevoerd.

Uitkomsten Sociaal Domein 2018

Binnen de gemeente Steenwijkerland is het Sociaal domein als volgt gedefinieerd:

- Jeugd; maatwerkvoorzieningen (ZIN en PGB) en geëscaleerde zorg (reclassering en veilig thuis)
- Wmo; nieuwe maatwerkvoorzieningen (dagbesteding en begeleiding zowel ZIN als PGB), geëscaleerde zorg (opvang en beschermd wonen), oude maatwerkvoorzieningen (wonen, rollen en vervoer) en schoonmaakondersteuning.
- Overige taken; toegang (diverse kosten waaronder exploitatielasten BVO) en Samenkracht en burgerparticipatie zoals algemeen maatschappelijk werk, sociaal cultureel werk, ouderenbeleid, jeugdbeleid, gehandicaptenvervoer, innovatie, kinderopvang en asiel-/minderhedenbeleid.
- Participatie; participatie (re-integratie) en Wsw (NoordWestGroep).

Jeugdzorg (incl. geëscaleerde zorg)

De uitgaven van de jeugdzorg zijn wederom, ten opzichte van voorgaand jaar, sterk toegenomen. Dit sluit aan bij het landelijke- en regionale beeld van een duurder wordende (en zwaarder geïndiceerde) jeugdzorg. In 2017 bedroegen de uitgaven van de jeugdzorg € 9,7 miljoen. Omdat er voor 2018 een budget was meegenomen in de begroting van € 8.681.000 en de verwachting vanaf het begin van het jaar al was dat dit budget onvoldoende zou zijn, is zowel bij de perspectiefnota als bij de najaarsnota het budget opgeplust met in totaal € 1.721.000. Via het gemeentefonds is nog eens € 220.000 aan extra financiële middelen ontvangen. Het totale budget kwam daarmee uit op € 10,6 miljoen. Uiteindelijk is er in 2018 in totaal bijna 10,9 miljoen uitgegeven aan jeugdhulp. Dit is inclusief € 544.000 aan PGB-uitgaven.

Uit de cliënttevredenheidsonderzoeken blijkt dat bij de jeugdhulp, sinds deze hulp door de gemeente wordt verstrekt, over het algemeen sprake was van een stijgende lijn in de tevredenheid van cliënten over de gevonden oplossing en de toegang zelf. In het cliënttevredenheidsonderzoek dat in 2018 is gehouden kreeg de toegang een 7,1 als rapportcijfer. Dit was gelijk aan het cijfer in 2017. Het rapportcijfer voor de gevonden oplossingen was in 2018 een 7,6. In 2017 was dit nog een 7,3. Het percentage cliënten dat tevreden is over de toegang lag in 2015 op 63% en in 2018 op 79%.

Het aantal cliënten bij de jeugdzorg is het afgelopen jaar gestegen. Bij de Zorg In Natura (excl. PGB en gesubsidieerde zorg) is het aantal cliënten omhoog gegaan van 760 in 2017 naar 841 in 2018. De gemiddelde uitgave bij deze cliënten is in diezelfde periode gestegen van € 7.548 in 2017 naar € 8.546 in 2018. Het idee is dat deze stijging deels veroorzaakt wordt door de nieuwe bekostigingswijze van de jeugdhulp.

In 2018 is extra geld (€ 50.000) beschikbaar gesteld voor Veilig Thuis, de zogenaamde 'geëscaleerde zorg 18-'. Dit was voorzien in de perspectiefnota. Dit budget wordt één op één verstrekt aan de Veilig Thuis organisatie. Uiteindelijk is er ook bij deze post sprake van een overschrijding van € 20.000.

Wmo (incl. geëscaleerde zorg)

Met de aanbieders van Wmo-zorg is per 1 januari 2018 een nieuw basiscontract afgesloten. Deze andere wijze van inkopen, waarbij een reële kostprijs wordt betaald voor de zorg, is vanaf 2019 verplicht maar de gemeente Steenwijkerland heeft besloten om al in het jaar 2018, met de nieuwe aanbesteding, uit te gaan van de nieuwe inkoopregels. Er is regelmatig met de aanbieders gesproken. De ervaringen van de nieuwe inkoopregels zullen in de loop van 2019 verder uitgewerkt worden.

Het financiële beeld van afgelopen jaren, een toename in de kosten bij de nieuwe voorzieningen (begeleiding en dagbesteding), een afname van de kosten bij de oude voorzieningen (wonen, rollen en vervoer) en een toename bij de kosten voor de schoonmaakondersteuning lijkt ook dit jaar weer grotendeels bevestigd te worden.

Er is geen sprake van een afname van de kosten bij wonen, rollen en vervoer omdat er dit jaar relatief veel is uitgegeven aan woonvoorzieningen. Om onnodig beslag te leggen op de gemeentelijke middelen heeft de gemeenteraad in 2016 aangegeven jaarlijks voor woonvoorzieningen € 250.000 te begroten. Indien blijkt dat er meer nodig is moet dat in de jaarrekening worden opgevangen. Dit jaar is er € 526.000 uitgegeven aan woonvoorzieningen. Het lijkt erop dat ook in 2019 het door de raad beschikbaar gestelde budget niet voldoende is. Overigens kan de overschrijding op deze voorzieningen worden opgevangen door onderuitputting op de andere voorzieningen. Deze onderuitputting heeft met name te maken met de gunstige aanbesteding van hulpmiddelen in 2017.

Bij de schoonmaakondersteuning is sprake van een lichte stijging van de kosten. In totaal is er bijna € 3,1 miljoen uitgegeven aan schoonmaakondersteuning. Dit is inclusief een bedrag van € 420.000 dat uitgekeerd is via een PGB-budget. Uiteindelijk resteert op deze post een behoorlijk bedrag. Vanaf 2019 moet ook bij de schoonmaakondersteuning een 'reële kostprijs' worden betaald. Het is de verwachting dat hierdoor er vanaf 2019 geen budget meer zal resteren.

In de tussenrapportages is aangegeven dat overschotten bij de schoonmaakondersteuning mogelijk nodig waren bij de uitgaven voor de nieuwe Wmo-voorzieningen en de jeugdzorg. Bij de nieuwe Wmo-voorzieningen is sprake van een tekort op de begroting van € 342.000. De kosten liggen ook hier hoger dan in de twee jaren daarvoor. Dit wordt in het overzicht niet direct zichtbaar omdat er van de centrumgemeente, in het kader van het afkomen van de reserve voor Beschermd wonen, een bedrag van bijna € 1 miljoen is uitgekeerd. Ook hier heeft de stijging in de kosten niet zozeer te maken met een stijging in het aantal cliënten, maar met de inzet van zwaardere (en duurdere) zorg. Bij de Wmo uitgaven geldt dat er € 575.000 is uitgekeerd via een PGB-budget.

In 2017 bedroeg het aantal unieke cliënten met begeleiding en schoonmaakondersteuning, (dus excl. PGB en oude voorzieningen) 1.355. Gemiddelde kosten van deze cliënten bedroeg € 4.759. In 2018 ging het om 1.535 unieke cliënten met een gemiddeld bedrag van € 4.580.

De cliënten van de Wmo zijn tevreden over de toegang en de geleverde ondersteuning. Het eerste cijfer is gestegen van een 7,1 (in 2015) naar een 7,7 (in 2018). Het tweede cijfer is gestegen van een 7,1 (2015) naar een 7,9 (2018). Ook het percentage cliënten dat tevreden is lag die gehele periode op of boven de 80%.

Samenkracht en burgerparticipatie

Er is dit jaar € 2,7 miljoen begroot en ook uitgegeven. Grootste kostenpost is het sociaal werk. Hieraan wordt € 2,2 miljoen uitgegeven (over diverse kostenposten). Het mantelzorgcompliment bedroeg dit jaar, net als voorgaande jaren, circa € 100.000.

Statushouders

In 2018 zijn er 46 statushouders gehuisvest in onze gemeente. Daarmee is de taakstelling van 62 niet gehaald. Dit is veroorzaakt door een gebrek aan instroom vanuit het COA. Daarnaast hebben 16 personen dit jaar een participatieverklaringstraject getekend, na 4 dagen workshops over onder andere gezondheid en de normen en waarden van Nederland.

Begeleide participatie

Er is een tekort ontstaan van € 12.000 op de bijdrage die is verstrekt aan de NoordWestGroep (begroot ruim € 8 miljoen).

Arbeidsparticipatie

In de begroting was een budget beschikbaar voor arbeidsparticipatie ter hoogte van € 1.622.000. Er is een bedrag uitgegeven van € 1.881.000. Hierdoor is een overschrijding ontstaan van € 259.000.

Van het beschikbare budget is door de NoordWestGroep een bedrag uitgegeven van € 42.000 voor beschut werk. De rest van het geld is besteed door de IGSD voor re-integratie(trajecten) voor mensen met een WWB-uitkering. Uiteindelijk is het werkzoekenden-bestand met 50 gedaald. Ondanks het feit dat de doelgroep steeds moeilijker wordt is het niveau van de uitstroom naar regulier werk in 2018 gelijk aan die van 2017.

Overige taken Jeugd en Wmo

Op dit taakveld is klein tekort ontstaan van € 39.000. Dit tekort is als volgt opgebouwd:

- Er is gewerkt aan samenwerking met de scholen. Voor ondersteuning en onderzoek in dit kader is € 11.000 uitgegeven;
- Voor de kosten over 2017 in het kader van de exploitatie van de RSJ is een bedrag van € 28.000 uitgegeven.

Samenvatting van de diverse afwijkingen sociaal domein:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Sociaal Domein	Vershil
Maatwerkdienstverlening 18+	206 V
Maatwerkdienstverlening 18-	- 365 N
Geëscaleerde zorg 18+	- 55 N
Geëscaleerde zorg 18-	- 20 N
Maatwerkvoorzieningen WMO	448 V
Samenkracht en burgerparticipatie	-
Wijkteams	- 39 N
Begeleide participatie	- 12 N
Arbeidsparticipatie	- 259 N
Totaal afwijkingen	- 96 N

Overheveling van budgetten 2018

Ultimo 2018 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2019 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 2 april 2019 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2018.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
IHP Onderwijs	200
Oudheidkunde	45
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	245

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Bestemde budgetten zoals hierboven vermeld

- o Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord. (o.a. onderwijshuisvesting, renovatie dorpshuizen / multifunctionele - en sportaccommodaties, waterhuishouding sportvelden, fusieschool Giethoorn, Mix hockey club, hoe lang zult u wonen, transitie 1 welzijnsorganisatie en toename kosten sociaal domein etc.) van € 2,2 miljoen
- o Afrekening jeugdzorg 2017 van € 171.000
- o Te bestemmen budgetten 2017 van € 195.000

2.4 Steenwijkerlanders zijn actief

De lasten en baten van het programma Steenwijkerlanders zijn actief:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 1.588	- 3.140	- 2.277	864 V
Baten	84	756	743	- 13 N
Saldo van baten en lasten	- 1.504	- 2.384	- 1.533	851 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	-	- 650	- 334	317 V
Onttrekkingen	635	1.510	299	- 1.212 N
Mutatie reserves	635	860	- 35	- 895 N
Resultaat	- 869	- 1.524	- 1.568	- 44 N
Af: Incidentele baten en lasten	-	- 340	- 44	296 V
Materieel resultaat	- 869	- 1.184	- 1.524	- 340 N

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Openbaar groen en openluchtrecreatie	- 35 N
Overige kleine afwijkingen	- 9 N
Totaal afwijkingen	- 44 N

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Bij het project gele gebieden Ossenzijl heeft men te maken gehad met een noodzakelijke asbestsanering die niet was voorzien. Rond en onder de verwijderde boswal en het volkstuincomplex bleken er enkele spots asbest in de grond te zitten die gesaneerd dienden te worden. Dit in verband met de gemeentelijke plicht om bouwrijpe grond te leveren.

Overheveling van budgetten 2018

Ultimo 2018 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2019 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 2 april 2019 door u vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2018.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Loswal Kerkweg Giethoorn	44
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	44

In de analyse van de taakvelden is met deze bestemming al rekening gehouden.

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Bestemde budgetten zoals hierboven vermeld
- o Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. Gele gebieden, park-management, Steenwijk vestingstad, Leader 2014-2020, investeringen Nationaal Park, gebiedsgerichte aanpak Giethoorn etc.) van € 1,45 miljoen
- o Te bestemmen budgetten 2017 van € 63.000

2.5 Financiën en bedrijfsvoering

De lasten en baten van het programma Financiën en bedrijfsvoering:

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten	- 16.607	- 14.863	- 14.504	359 V
Baten	88.798	90.872	91.002	131 V
Saldo van baten en lasten	72.191	76.009	76.499	490 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen	-	- 3.482	- 3.750	- 268 N
Onttrekkingen	-	4.526	4.467	- 59 N
Mutatie reserves	-	1.044	717	- 326 N
Resultaat	72.191	77.053	77.216	163 V
Af: Incidentele baten en lasten	- 75	1.174	722	- 453 N
Materieel resultaat	72.266	75.878	76.494	616 V

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie na bestemming van de overgehevelde budgetten en de raming na wijziging zijn:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Overhead	562 V
Treasury	- 22 N
OZB niet woningen	- 182 N
OZB woningen	38 V
Overige belastingen	- 42 N
Algemene uitkering	106 V
Overige baten en lasten: Algemene uitkering, septembercirculaire	138 V
Overige baten en lasten: Algemene uitkering, decembercirculaire	- 606 N
Economische promotie: Toeristenbelasting	80 V
Begraafplaatsen en crematoria	87 V
Overige kleine afwijkingen	4 V
Totaal afwijkingen	163 V

Overhead (resultaat bedrijfsvoering)

Het bedrijfsresultaat 2018 bedraagt € 1.089.000. Bij de Najaarsnota is hiervan al een bedrag van € 527.000 gerapporteerd en financieel verwerkt.

Het resultaat is op hoofdlijnen als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Financiële afwijkingen Saldo kostenplaatsen	Verschil
Bedrijfsvoering	
Vaste / flexibele / inhuur capaciteit	580 V
Prestatiecontract	- 32 N
Individuele beloning	32 V
Huisvesting	22 V
Vorming en opleiding	- 56 N
Werving en selectie	41 V
Tractie en gereedschappen	125 V
Kapitaallasten / bestedingsplan	86 V
Organisatieontwikkeling	- 80 N
ICT	254 V
Diensten voor Zwartewaterland (KCC)	66 V
Juridische advisering	- 63 N
Telefonie en leasecontracten	50 V
Diversen	63 V
Totaal Bedrijfsvoering	1.089 V
Waarvan ten gunste van Najaarsnota	- 527 N
Waarvan ten gunste van bedrijfsreserve	
Totaal afwijkingen	562 V

bedragen x € 1.000

Bedrijfsreserve	Omvang
Stand per 1-1-2018	607
Toevoegingen	
Resultaat bedrijfsvoering 2018	1.089
Waarvan t.g.v. Algemene Dienst Najaarsnota	527
Waarvan t.g.v. Algemene Dienst Jaarrekening	562
Waarvan t.g.v. Bedrijfsreserve	-
Totaal toevoegingen	-
Onttrekkingen	
Digipost	- 7
Herhuisvesting	- 100
Afronding	
Totaal onttrekkingen	- 107
Stand per 31-12-2018	500
Nog te realiseren / beschikbaar	-
Totaal nog te realiseren	-
Netto omvang bedrijfsreserve ultimo 2018	500

Treasury

Met ingang van 2017 zijn de BBV voorschriften voor toerekening van rentekosten gewijzigd. Tot en met 2016 was er sprake van een rentepercentage dat zowel voor de begroting als de rekening werd toegepast. Nu is voorgeschreven dat het toe te rekenen rentepercentage wordt afgeleid van alle betaalde en ontvangen rente. Het percentage voor de grondexploitatie wordt vervolgens weer hiervan afgeleid op basis van de verhouding van het eigen en vreemd vermogen van de gemeente.

Uitzondering op deze berekening is de toerekening van rente indien er sprake is van projectfinanciering.

Het is verplicht om dit rentepercentage in de rekening na te calculeren indien het percentage meer dan 0,5 procent afwijkt van de begrote percentages.

In de begroting 2018-2021 zijn deze percentages respectievelijk 1,25% voor de grondexploitatie en 1,5% voor de algemene dienst van de gemeente Steenwijkerland.

Bij de Najaarsnota zijn deze percentages met 0,25% bijgesteld naar 1% en 1,25%. Nacalculatie in de jaarrekening 2018 is niet nodig omdat de definitieve percentages van 0,97% en 1,16 % binnen de wettelijke marges uitkomen.

bedragen x € 1.000				
Rentescema		Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.893	- 1.874	19 V
b. Externe rentebaten	(+)	496	482	- 14 N
Totaal door te rekenen externe rente		- 1.396	- 1.392	5 V
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	253	222	- 32 N
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	- 260	- 260	0 V
c3. De rentebaat van aangetrokken en weer verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(-)	260	260	- 0 N
Saldo door te rekenen externe rente		- 1.143	- 1.170	- 27 N
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		- 1.143	- 1.170	- 27 N
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	1.271	1.260	- 11 N
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		128	90	- 38 N

Naast dit financiële nadeel van € 38.000 is een voordeel van bijna € 16.000 gerealiseerd vanwege lagere kosten voor betaling -en inningsverkeer. Per saldo is er een nadeel van € 22.000.

Onroerende zaakbelastingen niet woningen

De inkomsten voor de onroerend zaakbelasting voor niet-woningen vallen € 182.000 lager uit dan begroot. De OZB inkomsten voor gebruikers sluiten af met een nadeel van € 98.000 en de inkomsten voor eigenaren sluiten af met een nadeel van € 84.000. De oorzaak ligt met name in een lagere waardering van 1 object over 2 jaren.

Onroerende zaakbelasting woningen

Het voordeel van € 38.000 valt uiteen in een voordeel op de inkomsten van € 25.000 en voordeel op de uitgaven voor onder andere het taxatiebureau van € 13.000. Voor wat betreft de inkomsten is dit een geringe afwijking ten opzichte van de begroting.

Belastingen overig

Het nadeel van € 42.000 wordt veroorzaakt door een nadeel op de kosten voor heffing en invordering van leges van € 32.000 en een nadeel van € 21.000 op de inkomsten voor hondenbelasting. Hier tegenover staat een voordeel van € 11.000 op de kosten voor de bestrijding van hondenpoep.

Algemene uitkering

De algemene uitkering laat na verwerking van de september en decembercircularis in totaliteit een voordeel van € 106.000 zien.

Het voordeel van € 106.000 bestaat voornamelijk uit de hoeveelheidsverschillen € 58.000 en afrekeningen over 2017 en 2016.

Overigens wordt landelijk duidelijk dat het rijk behoorlijke onderbestedingen heeft gerealiseerd die in tegenstelling tot de verwachtingen niet in de decembercircularis is opgenomen. Het te verwachten nadeel mag hierdoor niet verwerkt worden in de rekening 2018. Normaliter wordt deze aanpassing nu als nadeel in de meicircularis 2019 opgenomen.

Overige baten en lasten (saldo begroting 2018)

De ‘tussenstand’ na vaststelling van de najaarsnota bedroeg € 1.072.000 positief.

Op 13 november is de gemeenteraad met een raadsbrief geïnformeerd over de financiële gevolgen van de septembercircularis van negatief € 1.014.000 en de vaststelling van de BUIG uitkering 2018 van positief € 408.000. Aanvullend zijn de financiële gevolgen van de decembercircularis ter grootte van € 138.000 positief verwerkt .

Tot slot is een vervroegde aflossing van een lening aan een woningcorporatie van ruim € 8.000 boeterente verwerkt. De eindstand van de stelpost saldo begroting 2018 bedraagt vanwege deze onderdelen ruim € 612.000. ⁷

Economische promotie

Met ingang van 2017 worden op dit taakveld de opbrengsten van de toeristen – en forensenbelasting verantwoord.

Het werkelijk aantal overnachtingen over 2017 is hoger uitvallen dan het aantal geraamde overnachtingen. Dit leidt tot een voordeel van € 23.000. Aangezien de verwachting is dat zich dit voor 2018 ook zal voordoen ontstaat er een totaal voordeel van € 81.000. Voor wat betreft de inkomsten uit forensenbelasting geldt dat de werkelijke inkomsten over 2017 lager zijn uitgevallen dan waar we in eerste instantie van uitgegaan zijn. Dit nadeel bedraagt € 10.000. Aangezien we er van uitgaan dat dit zich iets positiever zal ontwikkelen over 2018 ontstaat er per saldo een voordeel van € 4.000.

bedragen x € 1.000

⁷ Zie voor een specificatie de voorgeschreven tabel onvoorzien paragraaf 2.7

Financiële afwijkingen economische promotie	Begroot	Werkelijk	Verschil
Forensenbelasting	776	779	4 V
Toeristenbelasting	492	572	80 V
Afronding	-	-	-
Totaal afwijkingen	1.268	1.351	84 V

Riolering (rioolrechten)

Evenals bij de afval(stoffenheffing) worden de lasten van de riolering toegelicht in het programma *Steenwijkerlanders* voelen zich thuis. De opbrengsten komen tot uitdrukking in dit programma.

De opbrengsten zijn € 201.000 hoger dan begroot. Dit is een afwijking van 4%. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door de grootverbruikers. Deels is dit incidenteel en deels ook structureel. Er is 1 grootverbruiker die zorgt voor een positief verschil en ook het hogere waterverbruik zorgt voor een positieve afwijking.

Het positieve saldo is toegevoegd aan de voorziening riolering. In het programma *Steenwijkerlanders* voelen zich thuis is een toelichting gegeven op de uitgaven van het taakveld.

Afval (afvalstoffenheffing)

Het resultaat op de lasten is toegelicht in het programma *Steenwijkerlanders* voelen zich thuis. De baten (afvalstoffenheffing) laten een hogere opbrengst zien van € 22.000. Dit is 0,7% hoger dan begroot.

Het positieve saldo is toegevoegd aan de voorziening reiniging.

Begraafplaatsen en crematoria

De inkomsten op het gebied van begraafplaatsen zijn € 87.000 hoger dan begroot. Dit heeft te maken met de verruimde grafrecht mogelijkheden sinds 2016 (de verschillende uitgifte- en verlengingstermijnen), maar ook met het aantal verleningen dat plaatsvindt. Gezien de stop op onbepaalde tijd grafrechten (zgn. eeuwigdurend) eind jaren '70, komen nu steeds meer graven in aanmerking voor al- dan niet verlengen. Omdat eerder termijnen van 30 jaar werden aangehouden, maar na de herindeling vnl. voor 20 jaar, komen er nu en de komende jaren dus ook, steeds meer verlengingsvragen bij.

Overheveling van budgetten 2018

Ultimo 2018 is in de rekening een aantal budgetten als te bestemmen aangemerkt teneinde de uitvoering in 2019 te waarborgen. De te bestemmen budgetten voldoen aan de uitgangspunten van onze nota Budgetbeheer en zijn in de raadsvergadering van 2 april 2019 vastgesteld. Daardoor maken ze onderdeel uit van de rekening 2018.

bedragen x € 1.000

Bestemde budgetten	Bedrag
Geen bestemde budgetten	-
Afronding	-
Totaal bestemde budgetten	-

Waarvan incidenteel gerealiseerd

De richtlijnen schrijven voor dat in de rekening de incidentele baten en lasten moeten worden toegelicht. In dit programma hebben deze op hoofdlijnen betrekking op:

- o Investerings met een dekking uit reserves die, op grond van de regelgeving, via de exploitatie worden verantwoord (o.a. doorontwikkeling E dienstverlening, Digipost etc.)
- o Vrijval voorziening dubieuze debiteuren
- o Bedrijfsresultaat bedrijfsvoering / overhead 2018 van € 1.089.000
- o Opheffen reserve kernenbeleid en leefbaarheidsfonds tgv de algemene reserve vrij besteedbaar
- o Afrekening algemene uitkering 2016 en 2017 van € 58.000.

2.6 Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn formeel ondergebracht onder het programma “Steenwijkerlanders voelen zich thuis”. Evenals in de begroting wordt, gezien het belang en impact van de grondexploitaties, in deze paragraaf separaat verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid.

In de jaarlijkse planning- & controlcyclus van de gemeente Steenwijkerland worden de grondexploitaties twee keer per jaar herzien, bij de jaarrekening en de programmabegroting. Begin 2019 zijn alle lopende grondexploitaties (Bouwgrond In Exploitatie, afk. BIE) herzien in het kader van de jaarrekening 2018. Het betreffen in totaal 21 projecten in uitvoering.

2.6.1 Beleidsontwikkelingen Grondexploitaties

In deze subparagraaf wordt ingegaan op de actuele markt- en beleidsontwikkelingen in relatie tot de grondexploitaties van de gemeente Steenwijkerland.

Marktontwikkelingen

In onderstaande tabel zijn de grondverkoop in de afgelopen vijf jaar weergegeven. Vervolgens wordt zowel ingegaan op de ontwikkelingen op de woningmarkt als de ontwikkelingen op de bedrijventerreinenmarkt.

Grondverkoop 2014-2018	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal verkochte woningbouw kavels	24	35	41	35	75
Verkochte m2 bedrijventerrein	2.594	1.733	7.373	3.320	3.605

Woningmarkt

Het klimaat op de woningmarkt in de gemeente Steenwijkerland heeft zich sterk verbeterd in vergelijking met de voorgaande jaren. In 2018 is circa € 4,9 mln. aan opbrengsten gerealiseerd door verkoop van de grond onder 75 te realiseren woningen. In 2017 en 2016 was dat nog respectievelijk € 2,0 mln. (35) en € 2,2 mln. (42).

In het project Kornputkwartier hebben de marktpartijen in 2018 meer grond afgenomen dan de contractueel overeengekomen afnameverplichting. Dat terwijl in de crisisjaren de marktpartijen door de slechte markt niet konden voldoen aan de afnameverplichtingen. In het project Kornputkwartier is de grond onder 24 te realiseren woningen afgenomen. In totaal is de grond onder 33 projectmatig te realiseren woningen uitgegeven in de projecten Kornputkwartier, Molenkampen III, Oldemarkt, Noordermaten en Noordwal.

Ook de particuliere uitgifte loopt goed. De totale particuliere uitgifte bedraagt 42 kavels verdeeld over de projecten Noordwal West, Kornputkwartier, Oosterbroek, Willemsoord, Noordermaten en Molenkampen III.

Bedrijventerreinenmarkt

De uitgifte van bedrijventerreinen haalt gemeente breed de prognose niet. In 2018 is circa € 265.000,- aan grondopbrengsten gerealiseerd door de verkoop van 3.605 m2 bedrijventerrein. Dat terwijl de verkoop van circa 16.653 m2 was geprognosticeerd. Ook de afgelopen 5 jaar is er beperkt verkocht (zie tabel grondverkoop 2014-2018). In de ramingen voor 2019 en verder wordt het begrote aantal m2 verkochte grond bijgesteld.

Er is weliswaar een indicatieve vraag van gemiddeld 5,3 hectare per jaar in de periode 2016-2026 (Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering West Overijssel 2017-2020), maar deze vraag blijkt in de praktijk lager als we kijken naar de historische verkopen in de afgelopen jaren. Aandachtspunt blijft dat de vraag naar bedrijventerreinen zich hoofdzakelijk manifesteert in de kern Steenwijk, terwijl het merendeel van het aanbod in de overige kernen binnen de gemeente Steenwijkerland is gelegen. Er is dus een mismatch tussen vraag en aanbod. De totale gemeentelijke voorraad bedrijventerrein bedraagt circa 9 hectare. De afzet is geprognosticeerd voor 2019 en verder. Het uitgiftetempo is gebaseerd op de historische uitgifte en de actuele mate van belangstelling.

Beleidsontwikkelingen

Er zijn een aantal (beleids)ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de financiële positie van het gemeentelijke grondbedrijf.

Grondprijzenbrief 2019

De grondprijzenbrief 2019 is op 18 december 2018 vastgesteld door het college en ter kennisname verstuurd naar de raad. De grondprijzen opgenomen in de grondprijzenbrief 2019 zijn verwerkt bij de herziening van de grondexploitaties per 1-1-2019.

Perspectiefnota 2019-2022

Jaarlijks worden de parameters kosten- en opbrengstenstijging in de perspectiefnota vastgesteld en vertaald in de grondprijzenbrief. De vastgestelde parameters zijn ook van toepassing bij de herziening van de grondexploitaties per 1-1-2019:

- Opbrengstenstijging: 1,5%
- Kostenstijging: 2,0%
- Rente: 1,25%

Bij de herziening van de grondexploitaties bij de jaarrekening 2018 verandert de prijspeildatum van 1 januari 2018 in 1 januari 2019. Op basis van de genoemde parameters is ook een prijspeilcorrectie doorgevoerd. Verder worden de grondprijzen aangehouden uit de *Grondprijzenbrief 2019*.

Investeringsopgave sociale huurwoningen

Op 18 december 2018 heeft de raad besloten gemeentelijke middelen beschikbaar te stellen om de bouw van sociale huurwoningen op locaties in de noordelijke kernen en in Steenwijk mogelijk te maken. Dit besluit raakt de volgende grondexploitaties:

- Woldmeenthe (complex 05);
- Kornputkwartier (complex 36);
- Willemsoord (complex 46)
- Overhavendijk (complex 61);
- Scheerwolde (complex 68).

Besloten is in totaal 84 sociale huurwoningen in te passen in deze grondexploitaties. Deze herprogrammering leidt niet alleen tot minder opbrengsten, maar ook tot meer kosten in de betreffende grondexploitaties. Immers, de grondwaarde onder te realiseren marktwoningen en/of woonwerkkavels ligt hoger dan de grondwaarde onder de nu te realiseren sociale huurwoningen. Daarbij brengt de herprogrammering ook extra kosten met zich mee, bijvoorbeeld extra plankosten door aanpassing van bestaande plannen, extra investeringen in de openbare ruimte en een planschaderisico.

De financiële consequenties van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 zijn verwerkt in de grondexploitaties per 1-1-2019 en worden conform het raadsbesluit voor circa € 1,7 mln. gecompenseerd vanuit de reserve volkshuisvesting.

2.6.2 Realisatie 2018

In deze subparagraaf wordt ingegaan op de boekwaarde-ontwikkelingen en de gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2018.

Boekwaardeontwikkeling

Het geïnvesteerd vermogen (de boekwaarde) van de bouwgronden in exploitatie is in 2018 afgenomen met circa € 4,38 miljoen van € 22,16 miljoen naar € 17,79 miljoen.

De totale gemaakte kosten bedroegen in 2018 € 2,05 miljoen. De opbrengsten uit grondverkoop en overige opbrengsten bedroegen circa € 5,14 miljoen. In totaal wordt er circa € 0,64 miljoen aan winst genomen en circa € 1,92 miljoen aan verlies genomen.

	bedragen x € 1.000
Boekwaardeontwikkeling	
Boekwaarde per 1-1-2018	22.163
Kosten 2018	2.049
Opbrengsten 2018	-5.141
Winstnemingen 2018	637
Verliesnemingen 2018	- 1.923
Boekwaarde per 31-12-2018	17.785

Kosten

Binnen de verschillende grondexploitaties worden jaarlijks kosten gemaakt. Projecten worden bouwrijp gemaakt door het aanleggen van riolering en (bouw)wegen. Na de verkoop van kavels worden de projecten woonrijp gemaakt door het aanleggen van de definitieve wegen, trottoirs en groenvoorzieningen. Daarnaast zijn er kosten voor de planontwikkeling (ambtelijke uren, onderzoeken, etc.). Ook wordt er rente toegerekend aan grondexploitaties op basis van het geïnvesteerd vermogen (=totale boekwaarde grondbedrijf).

Tot slot zijn er nog algemene beheers- en administratiekosten die worden verdeeld over de diverse projecten. Op deze post wordt onder andere de doorbelasting van de interne uren op het grootboek *bouwgrondexploitaties algemeen* verantwoord. De verwachting is dat de doorbelasting van uren aan de grondexploitaties in de toekomst zal afnemen door de afbouw van het prestatiecontract.

Hieronder worden de kosten weergegeven die in 2018 zijn gemaakt en toegelicht.

	bedragen x € 1.000
Overzicht kosten 2018	
Verwerving	-
Sloopkosten	-
Saneringskosten	-
Bouw- en woonrijp maken	1.319
Planontwikkelingskosten	211
Rente	222
Beheers- en administratiekosten	296
Afronding	1
Totale kosten	2.049

Verwerving

In 2018 zijn er geen gronden verworven.

Sloopkosten

In 2018 zijn er geen kosten gemaakt voor sloop.

Sanering

In 2018 zijn er geen saneringskosten gemaakt.

Bouw- en woonrijp maken

In de diverse projecten is in 2018 in totaal voor circa € 1,32 miljoen aan kosten gemaakt voor bouw- en woonrijp maken, waarvan circa € 1,18 miljoen in het project Kornputkwartier (complex 36) in Steenwijk. Hiervan betreft 1,0 miljoen kosten voor uitgevoerde werkzaamheden van vóór 2018. Circa € 175.000 betreffen kosten over de uitgevoerde werkzaamheden in 2018 in het project Kornputkwartier. Het gaat om woonrijpmaak werkzaamheden aan de Johan Willem Frisolaan, Generaal, Divisie, Kolonel, Korporaal en Oranje Gelderlandlaan.

De resterende € 144.000 zijn kosten in het kader van bouw- woonrijpmaken van de locatie Aan boord/Steiger in het project Noordwal (complex 19).

Planontwikkelingskosten

Voor de planontwikkeling van de diverse projecten is in totaal voor circa € 211.000,= aan kosten gemaakt. Dit bedrag heeft zowel betrekking op interne- als externe plankosten van alle plangebieden en bestaan onder meer uit kosten op het gebied van o.a. projectleiding, stedenbouw, bodemonderzoek, archeologie, engineering en planeconomie.

De meeste plankosten zijn gemaakt in de projecten Kornputkwartier (€ 62.000), Noordwal (€ 18.000) en Scheerwolde (€ 24.000).

Rente

Over de boekwaarde per 1 januari van het betreffende verantwoordingsjaar wordt rente toegerekend aan de grondexploitaties. De gehanteerde rekenrente in de begroting 2018 was 1,25%. Gedurende het jaar is dit percentage in de najaarsnota bijgesteld naar 1%. Op grond van de notitie rente van de commissie BBV wordt het percentage berekend over alle betaalde en ontvangen rente, waarbij het percentage voor de grondexploitatie naar verhouding Eigen Vermogen / Vreemd Vermogen in ogenschouw moet worden genomen.

De totale boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (BIE) per 1 januari 2019 bedraagt circa € 22,2 miljoen. De toegerekende rente bedraagt in totaal in 2018 circa € 222.000.

Aan de gronden niet zijnde bouwgrond in exploitatie onder de materiële vaste activa mag op basis van de BBV-voorschriften geen rente worden toegerekend.

Beheers -en administratiekosten

Jaarlijks worden er overheadkosten gemaakt voor het beheren en administreren van het totale grondbedrijf. Deze kosten bedroegen in 2018 circa € 297.000,=. Deze kosten worden op basis van een verdelingssystematiek doorbelast naar de verschillende grondexploitaties. De kosten worden doorbelast

volgens een principe waarbij de grondexploitaties met de grootste draagkracht de meeste kosten krijgen doorbelast.

Opbrengsten

In 2018 zijn binnen de verschillende grondexploitaties opbrengsten gegenereerd. Deze bestaan hoofdzakelijk uit de verkoop van gronden. Daarnaast zijn er ook opbrengsten uit huren en pachten en een aantal overige opbrengsten.

In de tabel worden de opbrengsten weergegeven die in 2018 zijn gegenereerd.

bedragen x € 1.000

Overzicht opbrengsten 2018	
Grondverkoop woningbouw	4.871
Grondverkoop industrieterrein	265
Huren en pachten	5
Overige opbrengsten	-
Afronding	-
Totale opbrengsten	5.141

Grondverkoop woningbouw

De opbrengsten uit verkoop van grond voor woningbouw bedroegen in 2018 in totaal circa € 4,87 mln. Er is in totaal circa 27.000 m2 grond verkocht aan particulieren en projectontwikkelaars. In onderstaande tabel staat waar deze opbrengsten zijn gerealiseerd. In de tabel is tevens aangegeven voor welk type woningen de verkochte grond bestemd is.

Grondverkoop woningbouw	Opbrengst	m2	Rijwoningen		2^1 kap	vrijstaand
			soc. huur	koop		
19 Noordwal West Vollenhove	698.429	3.458	-	-	2	6
36 Kornputkwartier	2.215.586	12.381	-	-	26	9
44 Oosterbroek	251.950	1.633	-	4	2	-
46 Willemsoord	249.678	1.287	-	-	-	2
58 Noordermaten	416.904	2.460	-	5	2	2
66 Molenkampen III	1.038.272	6.220	-	5	4	6
Totaal grondverkoop woningbouw	4.870.819	27.439	-	14	36	25

Grondverkoop industrieterreinen

Op de verschillende industrie- en bedrijventerreinen is in 2018 in totaal ruim 3.605 m2 grond verkocht. De opbrengsten van deze verkopen bedroegen circa € 265.000. In onderstaande tabel staat waar deze opbrengsten zijn gerealiseerd.

Grondverkoop industrieterrein	Opbrengst	m2
38 Hooijdijk Zuid	94.500	1.280
67 Weg van Rollocate	170.885	2.325
Totaal grondverkoop industrieterrein	265.385	3.605

Huren en pachten

In het project Mr. Z. ter Steghestraat (complex 42) wordt een pand verhuurd. De huuropbrengsten waren in 2018 € 5.000.

2.6.3 Analyse grondexploitaties

Resultaten grondexploitaties

In deze paragraaf worden de resultaten van de grondexploitaties jaarrekening 2018 gepresenteerd en ter vergelijking afgezet tegen de grondexploitaties jaarrekening 2017. In tabel 4 worden de winst- en verliesnemingen toegelicht.

bedragen x € 1.000							
Verschillenanalyse complexen	Verwacht batig saldo					Vergelijkbaar resultaat 2018 t.o.v. 2017	
	vanaf ultimo 2018	vanaf ultimo 2017	Verlies- nemingen 2018	Winst- nemingen 2018	Afgesloten complexen	Voordeel	Nadeel
Woningbouw							
5 Woldmeenthe	954	1.653	- 270	-	-	-	- 969 N
15 Heetveld	21	41	-	-	-	-	- 20 N
19 Noordwal	590	496	-	1	-	95 V	-
27 Ossenzijl Hoofdstraat/ Hill. Poort	66	66	- 8	-	-	-	- 8 N
36 Terrein Kornputkazerne	112	1.102	- 847	-	-	-	- 1.837 N
44 Oosterbroek Oldemarkt	3	74	- 61	-	-	-	- 132 N
46 Willemsoord uitbreiding	442	576	-	25	-	-	- 109 N
52 Giethoorn Noord 1e en 2e fase	1.280	363	-	350	-	1.267 V	-
58 Blokzijn Noordermaten	103	113	-	13	-	3 V	-
61 Overhavendijk Kuinre	14	56	- 374	-	-	-	- 416 N
66 Molenkampen III	320	479	-	24	-	-	- 135 N
68 Scheerwolde	265	237	-	3	-	31 V	-
Afronding	-	- 1	-	-	-	1 V	-
Totaal Woningbouw	4.170	5.255	- 1.560	416	-	1.397 V	- 3.626 N
Per saldo	- 1.085		- 1.144			- 2.229 N	
Industrieterreinen							
11 Oostermeentherand	309	381	-	43	-	-	- 29 N
25 Blokzijl	66	90	-	13	-	-	- 11 N
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	46	104	-	52	-	-	- 6 N
38 Bedr. Terrein Hooijdijk-Zuid	106	169	- 31	-	-	-	- 94 N
41 Bedr. Terrein Kanaalweg Blokzijl	200	367	-	113	-	-	- 54 N
42 Mr. Z. ter Steghestraat	3	94	- 46	-	-	-	- 137 N
57 Novac	1	39	- 50	-	-	-	- 88 N
63 Oldemarkt Boterberg Zuid	40	192	- 143	-	-	-	- 295 N
67 Weg van Rollecate Vollenhove	5	3	- 93	-	-	-	- 91 N
Afronding	- 1	- 1	-	-	-	-	-
Totaal Industrieterreinen	775	1.438	- 363	221	-	-	- 805 N
Per saldo	- 663		- 142			- 805 N	
Nog niet in exploitatie genomen							
90 Strategische voorraad (MVA)	860	118	-	-	-	742 V	-
Totaal Nog niet in exploitatie genomen	860	118	-	-	-	742 V	-
Per saldo	742		-			742 V	
Totaal Complexen eindwaarde	5.805	6.811	- 1.923	637	-	2.139 V	- 4.431 N
Per saldo	- 1.006		- 1.286			- 2.292 N	
Totaal complexen op startwaarde	4.545	6.131					
Per saldo	- 1.586						

Winst- en verliesnemingen

De BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) schrijft in de *Notitie grondexploitaties 2016* een nieuwe methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (*Percentage of Completion*). Dit betekent in het kort dat de winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project ($\% \text{ gerealiseerde kosten} * \% \text{ gerealiseerde opbrengsten} * \text{geraamde winst}$). Hierbij zijn reeds genomen winsten en verliezen uit de calculatie gehaald en in mindering gebracht op de berekende winst voor het verantwoordingsjaar. Tot slot zijn de projectgebonden risico's vanuit het weerstandsvermogen in mindering gebracht, wat resulteert in de te nemen winst.

Dit wijkt af van ons voormalige beleid ten aanzien van (tussentijdse) winstneming zoals omschreven in de *nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020*:

Binnen de grondexploitaties in Steenwijkerland zal winst worden genomen wanneer er sprake is van een negatieve boekwaarde (dus wanneer de reeds gerealiseerde verkopen, de reeds gemaakte kosten overtreffen) én de behoedzaam geraamde nog te verkrijgen verkoopopbrengsten hoger zijn dan de behoedzaam geraamde nog te maken laatste kosten. Op dat moment zal er winst worden genomen tot de boekwaarde 0 bedraagt.

De *Nota grond- en ontwikkelbeleid 2016-2020* wordt conform de Wet ruimtelijke ordening (Wro) vastgesteld voor een periode van 4 jaar. In deze periode kunnen zich wijzigingen in de wet- en regelgeving voordoen, die niet direct noodzakelijk de nota te actualiseren maar waar we ons wel aan te houden hebben in de verslaglegging over grondexploitaties. Dat is ook het geval met de invoering van de POC-methode als de nieuw voorgeschreven methode voor winstnemen. Bij de eerstvolgende actualisatie van de nota grond- en ontwikkelbeleid zal ook dit onderdeel worden herzien conform de dan vigerende wet- en regelgeving.

De handelswijze bij een geprognosticeerd verlies is ongewijzigd. Een geprognosticeerd verlies wordt direct genomen.

bedragen x € 1.000		
Winst- en verliesnemingen	Verlies- nemingen 2018	Winst- nemingen 2018
Woningbouw		
5 Woldmeenthe	- 270	-
19 Noordwal	-	1
27 Ossenzijl Hoofdstraat/ Hill. Poort	- 8	-
36 Terrein Kornputkazerne	- 847	-
44 Oosterbroek Oldemarkt	- 61	-
46 Willemsoord uitbreiding	-	25
52 Giethoorn Noord 1e en 2e fase	-	350
58 Blokzijl Noordermaten	-	13
61 Overhavendijk Kuinre	- 374	-
66 Molenkampen III	-	24
68 Scheerwolde	-	3
Totaal Woningbouw	- 1.560	416
Per saldo	- 1.144	
Industrieterreinen		
11 Oostermeentherand	-	43
25 Blokzijl	-	13
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	-	52
38 Bedr. Terrein Hooijdijk-Zuid	- 31	-
41 Bedr. Terrein Kanaalweg Blokzijl	-	113

bedragen x € 1.000

Winst- en verliesnemingen	Verlies- nemingen 2018	Winst- nemingen 2018
42 Mr. Z. ter Steghestraat	- 46	-
57 Novac	- 50	-
63 Oldemarkt Boterberg Zuid	- 143	-
67 Weg van Rollecate Vollenhove	- 93	-
Totaal Industrierterreinen	- 363	221
Per saldo	- 142	
Overig		
Totaal Complexen	- 1.923	637
Per saldo	- 1.286	

Bovenvermelde specificatie zijn de winst en verliesnemingen met in achtneming van het investeringsprogramma sociale huurwoningen, die op 18 december 2018 door de raad is genomen. De “verliezen” die hieruit voortvloeien komen ten laste van de reserve Volkshuisvesting te brengen. Over 2018 is per saldo een “verlies” genomen van circa € 1,3 miljoen.

Het aandeel in dit “verlies” voor het onderdeel sociale huurwoningen bedraagt:

bedragen x € 1.000

Winst- en verliesnemingen aandeel Investerings sociale huurwoningen	Verlies- nemingen 2018	Winst- nemingen 2018
Woningbouw		
5 Woldmeenthe	- 270	-
36 Terrein Kornputkazerne	- 732	-
61 Overhavendijk Kuinre	- 374	-
68 Scheerwolde	-	3
Totaal Woningbouw	- 1.376	3
Per saldo	- 1.373	

Dit “verlies” bedraagt bijna € 1,4 miljoen en is ten laste gebracht van de reserve volkshuisvesting als uitvoering van het raadsbesluit investeren in sociale huurwoningen. Op grond van de BBV voorschriften mogen we deze bijdrage van de reserve niet rechtstreeks via de grondexploitatie verwerken.

In de begroting was een “winst” begroot van € 259.000 hetgeen tot gevolg heeft dat per saldo een nadeel van € 172.000 ten laste van de rekening 2018 is gekomen. Dit bedrag bestaat uit een “winst” op de woningbouwcomplexen van € 145.000 en een “verlies” van € 317.000 op de complexen bedrijventerreinen en maakt onderdeel uit van het resultaat 2018.

Risicomanagement

Jaarlijks wordt de omvang van het risico van alle grondexploitaties bepaald. Dit gebeurt op basis van de RISMAN-methode. Het risicoprofiel van alle grondexploitaties is bij de jaarrekening 2018 circa € 3,5 miljoen. Het risicoprofiel van het grondbedrijf is daarmee lager dan bij de jaarrekening 2017 toen het risicoprofiel circa € 3,8 miljoen bedroeg. Dat heeft in de eerste plaats te maken met het feit dat bij de jaarrekening 2017 de negatieve financiële effecten van de sociale investeringsopgave onderdeel uitmaakten van het risicoprofiel. De effecten van de sociale investeringsopgave zijn bij de jaarrekening 2018 ingerekend in de grondexploitaties en vallen daarmee vrij in het risicoprofiel. Ten tweede is door het goede klimaat op de woningmarkt het afzetrisico in een aantal individuele grondexploitaties afgenomen.

Het risicoprofiel van het grondbedrijf wordt tezamen met overige risico's afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit in de Algemene Reserve vaste buffer. De totale omvang van de reserve bedraagt ultimo 2018 ruim € 11 miljoen.

Toelichting verschillen woningbouw in exploitatie

Onderstaand wordt het resultaat van de grondexploitaties ultimo 2018 vergeleken met het resultaat van de grondexploitaties van vorig jaar ultimo 2017. Indien het verschil groter is dan € 100.000 wordt dit nader toegelicht. Hierbij worden de belangrijkste verklaringen voor het verschil gegeven.

Woldmeenthe (complex 05)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 969.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een programmatische omzetting in het kader van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 over de sociale investeringsopgave. De verwachte opbrengsten uit grondverkoop van circa 7.000 m2 bedrijventerrein is in de grondexploitatie omgezet naar een verwachte opbrengst uit de verkoop van grond onder 32 te realiseren sociale huurwoningen.

Noordwal West (complex 19)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 95.000 voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Op 19 juli 2018 heeft de raad ingestemd met het bestemmingsplan Vollenhove Aan Boord / Steiger. Met deze aanpassing van het bestemmingsplan is het mogelijk om een viertal levensbestendige en energie neutrale woningen te realiseren. Bij de najaarsnota is gezien de geografische nabijheid besloten de kosten en opbrengsten van deze ontwikkeling administratief toe te voegen aan het grondexploitatiecomplex Noordwal. Deze toevoeging van de kosten en opbrengsten behorende bij deze ontwikkeling heeft per saldo een positief effect op het grondexploitatieresultaat.

Kornputkwartier (complex 36)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 1,84 miljoen nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een programmatische omzetting in het kader van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 over de sociale investeringsopgave. De verwachte opbrengsten uit grondverkoop van circa 8.600 m2 voor commerciële voorzieningen is in de grondexploitatie omgezet naar een verwachte opbrengst uit de verkoop van grond onder 30 te realiseren sociale huurwoningen.

Daarnaast is het ingerekende uitgiftetempo van particuliere kavels in het project Kornputkwartier getemporeerd. In de grondexploitatie ultimo 2017 werd uitgegaan van een gemiddeld uitgiftetempo van 17 particuliere kavels in de periode 2019 t/m 2023. Het gaat hier grotendeels om kavels bedoeld voor de realisatie van vrijstaande woningen. Voor deze kavels is de marktvraag relatief beperkt, mede gezien de omvang van de totale investering voor het aankopen van de grond en de realisatie van een woning. Op basis van de gerealiseerde verkoop van particuliere kavels in 2018 is dit in de grondexploitatie ultimo 2018 bijgesteld naar gemiddeld circa 11 particuliere kavels in de periode 2019 t/m 2028. De verwachte einddatum van de grondexploitatie is verzet naar 31-12-2028 en daarmee is de resterende looptijd verlengd naar 10 jaar. De looptijdverlenging heeft door invloeden van rente en inflatie een negatief effect op het grondexploitatieresultaat.

Een deel van het nadeel is toe te schrijven aan de afstemming van de ramingssystematiek in de individuele grondexploitaties op de wijze van doorbelasting van de kosten op het complex 'bouwgrondexploitaties algemeen'. Op dit complex worden kosten verantwoord met betrekking tot grondbedrijf gerelateerde uren en werkzaamheden. De kosten worden doorbelast volgens een principe waarbij de grondexploitaties met de grootste draagkracht de meeste kosten krijgen doorbelast. In de raming wordt hier nu rekening mee gehouden, het nadeel heeft dus deels een technische oorzaak.

Tot slot is het plankostenbudget opgehoogd met circa € 100.000. Dat heeft te maken met een verwachte toename van de ambtelijke inzet met het oog op de herziening van het bestemmingsplan (Op dit moment is sinds 11 april 2017 een beheersverordening van kracht). Hierbij zal voor het vervolg onder andere een nieuwe stedenbouwkundige opzet worden uitgewerkt, rekening houdend met bijvoorbeeld de plicht tot gasloos bouwen en een mogelijke herprogrammering van het restprogramma dat op dit moment hoofdzakelijk uit vrijstaande woningen bestaat.

Bedrijventerrein Mr Z. ter Steghestraat (complex 42)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 137.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Circa 1.100 m² is uit de nog te verkopen voorraad uitgeefbaar gehaald, omdat in 2018 duidelijk is geworden dat de betreffende kavelstrook niet verkoopbaar is. In verband met de aanwezigheid van hoge druk gasleiding moet de betreffende kavelstrook openbaar blijven. De verwerking van dit gegeven heeft een negatief effect op het grondexploitatieresultaat.

Oosterbroek Oldemarkt (complex 44)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 132.000,= nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

De afstemming van de ramingssystematiek in de individuele grondexploitaties op de wijze van doorbelasting van de kosten op het complex 'bouwgrondexploitaties algemeen' heeft een nadelig effect op de grondexploitatie Oosterbroek (zie ook de uitgebreide toelichting ten aanzien van dit thema bij de grondexploitatie Kornputkwartier). Daarnaast is voor een aantal kavels een grondprijsstaffel ingevoerd, wat een negatief effect heeft op het grondexploitatieresultaat. Het gaat hier om relatief grote kavels, waarbij voor de koper vanaf een bepaald oppervlakte (basismaat) sprake is van 'afnemend nut' (overmaat). De 'overmaat' wordt nu aangeboden met een reductie op de grondprijs. Deze maatregel komt echter ook de courantheid van de betreffende kavels ten goede.

Willemsoord uitbreiding (complex 46)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 109.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een programmatische omzetting in het kader van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 over de sociale investeringsopgave. De verwachte opbrengsten uit grondverkoop van circa 689 m² uitgeefbare vrije sector kavels is in de grondexploitatie omgezet naar een verwachte opbrengst uit de verkoop van grond onder 6 te realiseren sociale huurwoningen.

Giethoorn Noord fase 1 en 2 (complex 52)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 1,27 miljoen voordeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een programmatische toevoeging van 15 vrije sector kavels aan de Vlier en de Hazelaar. Het gaat om een toevoeging van circa 7.200 m² uitgeefbaar gebied wat niet was ingerekend in de grondexploitatie. Dit heeft een positief effect op het grondexploitatieresultaat.

Overhavendijk (complex 61)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 416.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een programmatische omzetting in het kader van het raadsbesluit d.d. 18 december 2018 over de sociale investeringsopgave. De verwachte opbrengsten uit grondverkoop van circa 2.700 m² uitgeefbare vrije sector kavels is in de grondexploitatie omgezet naar een verwachte opbrengst uit de verkoop van grond onder 8 te realiseren sociale huurwoningen.

Boterberg (complex 63)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 295.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

In de grondexploitatie is de afgelopen jaren de interesse in kavels nagenoeg nihil geweest. Dat terwijl er een nog te verkopen voorraad uitgeefbaar bedrijventerrein ligt van circa 3,4 hectare. Er is voor gekozen een deel van het bedrijventerrein een tijdelijke invulling te geven in de vorm van een zonnepark. Op circa 1,6 hectare van het bedrijventerrein zullen zich de komende vijftien jaar zonnepanelen bevinden. Dat betekent dat deze grond de komende vijftien jaar niet verkocht kan worden als bedrijventerrein. Hier wordt rekening mee gehouden in de fasering van de uitgifte. Dit heeft een negatief effect op het exploitatieresultaat door de invloeden van rente en inflatie. Hiermee wordt echter wél een realistischer uitgiftetempo gehanteerd en bovendien wordt met de tijdelijke invulling met zonnepanelen invulling gegeven aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente.

Molenkampen III (complex 66)

De grondexploitatie ultimo 2018 is op netto contante waarde circa € 135.000 nadeliger in vergelijking met de grondexploitatie ultimo 2017.

De afstemming van de ramingssystematiek in de individuele grondexploitaties op de wijze van doorbelasting van de kosten op het complex 'bouwgrondexploitaties algemeen' heeft een nadelig effect op de grondexploitatie Molenkampen III (zie ook de uitgebreide toelichting ten aanzien van dit thema bij de grondexploitatie Kornputkwartier).

2.7 Overzicht algemene dekkingsmiddelen, dividend, overhead, beleggingen en onvoorzien

Op grond van het BBV moet in zowel de begroting als de jaarrekening een overzicht worden weergegeven van :

- Algemene dekkingsmiddelen
- Dividend en beleggingen
- Onvoorzien

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Algemene dekkingsmiddelen				
Uitkeringen Gemeentefonds				
Algemene uitkering	43.602	44.006	44.111	106 V
Integratie-uitkering Sociaal domein	24.149	24.899	24.900	1 V
Totaal Uitkeringen Gemeentefonds	67.751	68.905	69.011	106 V
Onroerende Zaak Belasting				
OZB woningen	4.185	4.210	4.235	25 V
OZB niet-woningen	2.816	2.881	2.699	- 183 N
Uitvoering wet WOZ	- 467	- 474	- 461	13 V
Totaal Onroerende Zaak Belasting	6.534	6.617	6.473	- 144 N
Belastingen overig				
Hondenbelasting	200	200	179	- 21 N
Bestrijding hondenpoep	- 15	- 15	- 4	11 V
Overige	-	-	- 15	- 15 N
Heffing en invordering overige belastingen	16	16	- 0	- 17 N
Totaal Belastingen overig	201	201	160	- 42 N
Treasury				
Dividend	2.450	2.648	2.648	0 V
Overige	366	85	62	- 23 N
Totaal Treasury	2.816	2.733	2.711	- 22 N
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	77.302	78.456	78.354	- 102 N
Overhead				
Overhead	- 15.190	- 12.930	- 12.017	912 V
Totaal Overhead	- 15.190	- 12.930	- 12.017	912 V
Onvoorzien				
Onvoorzien	-	415	- 52	- 467 N
Totaal Onvoorzien	-	415	- 52	- 467 N
Totaal	62.113	65.941	66.284	344 V

Onvoorzien / Saldo begroting 2018

Het beeld voor onvoorzien en de stelposten algemene uitkering over 2018 ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Onvoorzien		Saldo ultimo 2018
Onvoorzien incidenteel		
Primitieve begroting		-
Totaal Onvoorzien incidenteel en structureel		-
Saldo begroting 2018		
0. Primitieve begroting		570
1. Perspectiefnota 2018		- 1.473
2. Najaarsnota 2018		1.975
Tussenstand na Najaarsnota 2018		1.072
4. Raadsbrief circulaire Algemene Uitkering (september)		- 1.014
5. Raadsbrief definitieve BUIG 2018		408
6. Circulaire Algemene Uitkering (december)		138
7. Woonconcept (boeterente vervroegde aflossing)		8
Afronding		
Totaal Saldo begroting 2018		612
Stelposten algemene uitkering		
0. Primitieve begroting		-
Totaal Stelposten algemene uitkering		-
Totaal onvoorzien / saldo begroting		612

Overhead

Met ingang van 2018 is het taakveld overhead ingevoerd. Dit taakveld bestaat voor 99% uit de kosten van de bedrijfsvoering, waarbij de direct toe te rekenen kosten ten laste van de taakveld moet worden gebracht. Op grond van de gewijzigde BBV wordt het percentage overhead zowel in de begroting als in de rekening opgenomen.

bedragen x € 1.000

Overhead	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
A. Loonkosten overhead	- 11.861	- 8.950	- 8.317	633 V
B. ICT kosten	- 1.988	- 1.748	- 1.286	462 V
C. Huisvestingskosten	- 944	- 1.307	- 1.302	4 V
D. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	- 135	- 650	- 757	- 107 N
E. Overige materiele kosten	- 1.124	- 1.109	- 1.157	- 48 N
F. Prestatiecontract	863	833	801	- 32 N
Totaal overhead	- 15.190	- 12.930	- 12.017	912 V
(A) Totale lasten (exclusief mutaties reserves)	- 116.113	- 132.707	- 131.376	
(B) Totaal overhead	- 15.190	- 12.930	- 12.017	
(C) Totaal overhead / Totale lasten (B/A)	13%	10%	9%	

3. Toelichting op de balans

3.1 Toelichting op de vaste activa

ACTIVA

VASTE ACTIVA

bedragen x € 1.000

Vaste Activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Materiële vaste activa		
Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	2.895	5.343
Investerings met economisch nut	56.060	54.583
Investerings met econ.nut waarvoor een heffing kan worden geheven	33.836	35.378
Investerings met economisch nut in erfpacht uitgegeven	569	632
Totaal Materiële vaste activa	93.359	95.936
Financiële vaste activa		
Leningen aan deelnemingen	2.777	2.514
Leningen aan openbare lichamen	150	75
Leningen aan woningbouwcorporaties	9.724	5.942
Overige langlopende leningen	2.648	2.673
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	1.246
Totaal Financiële vaste activa	16.546	12.450
Totaal vaste activa	109.906	108.386

Materiële vaste activa

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen / Bijdragen derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2018
Maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouwk. werken maatschapp. nut	2.583	6.100	- 3.420	- 264	-	4.999
Overige materiele vaste activa maatschappelijk nut	184	720	- 720	- 8	-	177
Machines, apparaten en installaties maatschap. nut	3	40	-	-	-	43
Gronden en terreinen maatschappelijk nut	125	-	-	-	-	125
Totaal Maatschappelijk nut	2.895	6.859	- 4.139	- 271	-	5.343
Economisch nut						
Bedrijfsgebouwen economisch nut	34.472	- 231	-	- 1.086	- 276	32.879
Grond-, weg- en waterbouwk. werken economisch nut	1.979	126	- 65	- 130	-	1.909
Grond-, weg- en waterbouwk. werken maatschapp. nut	-	-	-	-	-	-
Gronden en terreinen economisch nut	2.317	1.083	- 130	- 1	- 149	3.121
Gronden en terreinen in erfpacht economisch nut	569	82	- 19	-	-	632
Investerings bijzondere scholen economisch nut	8.518	- 66	-	- 368	- 34	8.051
Machines, apparaten en installaties economisch nut	1.216	393	-	- 464	- 1	1.143
Overige materiele vaste activa economisch nut	4.492	76	-	- 455	- 9	4.104
Overige MVA Grondexploitatie	2.635	-	-	-	-	2.635
Vervoermiddelen economisch nut	429	29	-	- 107	-	351
Woonruimten economisch nut	2	400	-	- 12	-	390

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen / Bijdragen derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2018
Totaal Economisch nut	56.628	1.893	- 214	- 2.623	- 469	55.215
Economisch nut, dekking door heffing						
Grond-, weg- & waterbouwk. werken econ.nut heffing	33.135	3.045	- 35	- 1.367	-	34.777
Machines, apparaten en install. econ.nut heffing	385	-	-	- 69	-	316
Overige materiële vaste activa econ.nut heffing	76	-	-	- 24	-	52
Vervoermiddelen economisch nut heffing	13	-	-	- 3	-	10
Bedrijfsgebouwen economisch nut heffing	41	-	-	- 5	-	36
Gronden en terreinen economisch nut heffing	187	-	-	-	-	187
Totaal Economisch nut, dekking door heffing	33.836	3.045	- 35	- 1.468	-	35.378
Totaal materiële vaste activa	93.359	11.797	- 4.389	- 4.363	- 469	95.936

Maatschappelijk nut

Met ingang van 2017 dienen investeringen met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc) geactiveerd worden.

Grond-, weg- & waterbouwkundige werken met maatschappelijk nut

De investeringen van € 6.100.000 hebben betrekking op o.a. investeringen in herinrichting Torenlanden, Uitwateringssluis met brug Ettenlands Kanaal, Oeverbeschermingen, versterken bermen, levensduur verlengende maatregelen wegen. De verminderingen van € 3.420.000 betreft bijdrage riolering voor herinrichting Torenlanden, bijdrage Waterschap Drents Overijsselse Delta voor Uitwateringssluis met brug Ettenlands Kanaal, bijdrage riolering voor Herinrichting Oldemarktseweg Steenwijkerwold.

Overige vaste activa met maatschappelijk nut

De vermeerdering van € 720.000 heeft betrekking op investering in het geluidsscherm uitvoerings-kosten. De vermindering van € 720.000 betreft subsidie Ministerie van IenM voor het geluidsscherm.

Economisch nut

Bedrijfsgebouwen

De vermeerderingen van € 89.000 hebben betrekking op vervangingsinvesteringen in zwembaden, herstelwerkzaamheden Nieuwbouw Onderwijs Expertise Centrum 2010.

Grond-, weg- & waterbouwkundige werken met economisch nut

De investering van € 126.000 heeft betrekking op investeringen in Bakens in en rond Bovenwijde, Realisatie Steenwijkerdiep, Wijkvisie Steenwijk-West. De vermindering van € 65.000 heeft betrekking op bijdragen voor Wijkvisie Steenwijk-West.

Gronden en terreinen economisch nut

De investering van € 1.102.000 heeft betrekking op investering Aankoop gronden bij De Deukten Giethoorn. De vermindering van € 130.000 heeft betrekking op een opbrengst van een verkochte kavel M. Kiersstraat 6.

Erfpacht

De vermeerderingen van € 82.000 hebben betrekking op in erfpacht uitgegeven grond Bons 12 te Vollenhove. De vermindering van € 19.000 heeft betrekking op overdracht van bloot eigendom van erfpacht Piet Heinstraat 24 te Steenwijk.

Machines, apparaten en installaties economisch nut

De vermeerderingen van € 393.000 hebben betrekking op investeringen in verschillende investeringen in de informatievoorziening, installaties zwembaden, telefooncentrale.

Overige materiële vaste activa economisch nut

De vermeerderingen van € 76.000 hebben betrekking op lamellen gemeentehuis en e-HRM.

Woonruimten

De vermeerdering van € 400.000 betreft aankoop boerderij De Deukten Giethoorn.

Overige materiële vaste activa grondexploitatie

De strategische gronden van de grondexploitaties worden onder de materiële vaste activa opgenomen. Dit vanwege voorschriften van het BBV. Deze schrijven voor dat complexen waarover nog geen raadsbesluit is genomen of daar waar geen plannen op de korte termijn voorliggen, de boekwaarde onder materiële vaste activa moet worden gebracht.

bedragen x € 1.000							
Grondexploitatie : Materiële Vaste Activa	Boek- waarde 31-12- 2017	Van BIE	Inves- teringen	Opbreng- sten	Dekking verlies- latend complex	Boek- waarde 31-12- 2018	Boek- waarde per m2 in euro's
Gronden MVA							
90 Strategische voorraad Afronding	2.635	-			-	2.635	n.v.t.
Totaal Gronden MVA	2.635	-	-	-	-	2.635	
Nog te maken kosten						-	
Nog te verwachten opbrengsten						3.495	
Verwacht Resultaat					Voordelig	860	

De totale boekwaarde van de strategische gronden bedraagt € 2.635.000. Op grond van de herziene voorschriften moeten deze gronden (behalve De Schans, die is in 2017 getaxeerd) uiterlijk ultimo 2019 voorzien worden van een taxatie. Deze taxatie heeft in 2018 plaatsgevonden. De taxatie van de percelen is:

• Giethoorn Noord	€ 429.000
• Oosterbroek	€ 683.000
• Vollenhove (Wouters)	€ 558.000
• Haagje west	€ 209.000
• Beltschutsloot zandbelt	€ 15.000
• Molenkampen III	€ 350.000
• Noordermaten	€ 178.000
• De Schans	€ 1.074.000
Afronding	€ - 1.000
	€ 3.495.000

Op basis deze actuele waardering kan worden geconcludeerd dat er ultimo 2018 een stille reserve en een potentiële toekomstige “winst” van € 860.000 bij verkoop zal kunnen ontstaan. Op deze gronden mag op basis van de voorschriften geen rente en kosten meer worden bijgeschreven. Dit omdat de gronden geen deel uit maken van een actieve grondexploitatie en dus deel uit maken van NIEG (Niet In Exploitatie Genomen) gronden. Ten opzichte van de rekening 2017 is er sprake van een aanzienlijke waardevermeerdering.

Economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven

In 2014 zijn de BBV voorschriften aangepast. Hierin is opgenomen dat met ingang van 2014 alle investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden

geheven separaat in de balans tot uitdrukking moeten worden gebracht. Dit geldt voor alle investeringen op het gebied van afval, rioleringen en begraven. De vermeerderingen hebben betrekking op investeringen van rioleringen.

Grond-, weg- & waterbouwkundige werken (economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven)

De investeringen van grond- weg- en waterkundige bouwwerken € 3.045.000 hebben betrekking op vervanging riolering Torenlanden en diverse investeringen op het gebied van rioleringen.

Financiële vaste activa

	bedragen x € 1.000					
Financiële vaste activa	Boek- waarde 31-12- 2017	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflos- singen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12- 2018
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	1.246	-	-	-	-	1.246
Leningen aan woningbouwcorporaties	9.724	-	-	- 3.782	-	5.942
Leningen aan deelnemingen	2.777	-	-	- 264	-	2.514
Leningen aan openbare lichamen	150	-	-	- 75	-	75
Overige langlopende leningen	2.648	36	-	- 12	-	2.673
Totaal financiële vaste activa	16.546	36	-	- 4.133	-	12.450

Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen

De omvang van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is in 2018 niet gewijzigd en bedraagt € 1.246.000. Deze hebben betrekking op verstrekingen van aandelenkapitaal aan de NV Noordwestgroep, Enexis, de Bank voor Nederlandse Gemeenten, de ROVA en een aantal kleine deelnemingen van respectievelijk € 545.000, € 408.000, € 182.000, € 66.000 en € 45.000 (totaal € 1.246.000).

Leningen aan woningbouwcorporaties

De omvang van de leningen aan woningcorporaties is in 2018 met bijna € 3,8 miljoen afgenomen tot € 5.942.000. De schuldrestant van Woonconcept ultimo 2017 is nihil. De restantschuld van Wetland Wonen bedraagt ultimo 2018 € 5.942.000. In 2018 is een bedrag van € 2.961.000 aan extra aflossingen door de instellingen verricht.

Leningen aan openbare lichamen

Aan de IGSD is een lening van € 750.000 verstrekt. Deze wordt in 10 termijnen afgelost.

Leningen aan deelnemingen

In 2018 is op een verstrekte lening aan Vitens € 264.000 afgelost.

De saldi van de uitstaande leningen per 31 december bestaan uit:

- Achtergestelde lening ROVA € 1.011.000
- Lening Vitens € 792.000 aflossingen van € 264.000 per jaar
- Enexis tranche D € 711.000 wordt afgelost in 2019

Overige langlopende leningen

De overige leningen zijn de leningen aan ambtenaren, de roeivereniging en de startersleningen, die via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn) worden verstrekt. De totale omvang bedraagt ultimo 2018 € 2.673.000 waarvan het aandeel van de Starterslening € 2.602.000 bedraagt.

Tot en met 2018 is het totaalbedrag van € 2.602.000 (2017: € 2.566.000) aan verstrekte startersleningen overeenkomstig voorschriften geactiveerd. Dit bedrag bestaat uit € 2.405.000 overdrachten aan de SVn en € 197.000 rentebijschrijvingen door renteontvangsten tot en met 2018.

In het jaar 2018 bedroeg de rentebijschrijving minus kosten € 36.000 (2017 : € 28.000) Bij de stichting is per ultimo 2018 nog een bedrag van € 354.000 (ultimo 2017 € 615.000) beschikbaar om startersleningen te verstrekken.

3.2 Toelichting op de vlottende activa

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

bedragen x € 1.000

Voorraden	31-dec-2017	31-dec-2018
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	22.163	17.785
Gereed product en handelsgoederen	-	405
Totaal voorraden	22.163	18.190

Bouwgronden in exploitatie:

De ontwikkeling van de boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden is als volgt:

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Boek- waarde 31-12- 2017	Inves- teringen / van NIEG	Opbreng- sten	Resultaat afgesloten complexen	Winst- uitname	Dekking verlies- latend complex	Boek- waarde 31-12- 2018
Woningbouw							
05 Woldmeenthe	266	4	-	-	-	270	- 0
15 Heetveld	161	3	-	-	1	-	165
19 Noordwal	1.307	182	698	-	-	-	791
27 Ossenzijl Hoofdstr/Hilligerspoort	- 38	3	-	-	-	8	- 43
36 Terrein Kornputkazerne	14.808	1.521	2.216	-	-	847	13.266
44 Oosterbroek Oldemarkt	1.194	47	252	-	-	61	928
46 Willemsoord uitbreiding	292	22	250	-	25	-	89
52 Giethoorn-Nrd 1e en 2e fase	- 335	8	-	-	350	-	23
58 Blokzijl Noordermaten	144	28	417	-	13	-	- 232
61 Overhavendijk Kuinre	218	4	-	-	-	374	- 152
66 Molenkampen	1.308	81	1.038	-	24	-	375
68 Scheerwolde	497	39	-	-	3	-	539
Afronding	- 3	-	-	-	-	-	- 3
Totaal Woningbouw	19.818	1.942	4.871	-	416	1.560	15.745
Industrieterreinen							
11 Oostermeentherand	- 329	- 3	-	-	43	-	- 289
25 Blokzijl	5	5	-	-	13	-	23
29 Ossenzijl v.d. Veenweg	- 3	1	-	-	52	-	50
38 Bedrijventerrein Hooijdijk-Zuid	- 84	19	95	-	-	31	- 191
41 Bedrijventerrein Kanaalweg Blokzijl	113	1	-	-	113	-	227
42 Mr.Z.ter Steghestraat	311	10	5	-	-	46	270
57 Novac	201	5	-	-	-	50	156
63 Oldemarkt Boterberg Zuid	1.126	18	-	-	-	143	1.001
67 Weg van Rollecate Vollenhove	1.003	51	171	-	-	93	790
Afronding	2	-	- 1	-	-	-	3
Totaal Industrieterreinen	2.345	107	270	-	221	363	2.040
Overig							
Totaal Overig	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	22.163	2.049	5.141	-	637	1.923	17.785

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Boek- waarde 31-12- 2017	Investerings- / van NIEG	Opbreng- sten	Resultaat afgesloten complexen	Winst- uitname	Dekking verlies- latend complex	Boek- waarde 31-12- 2018
Nog te maken kosten							- 12.573
Nog te verwachten opbrengsten							35.303
Verwacht resultaat						Voordelig	4.945

De nog te maken kosten en opbrengsten van alle complexen zijn gebaseerd op de nog uit te voeren werkzaamheden en te verkopen gronden. De grondslag voor de lasten is de bij de programmabegroting 2018 - 2021 gehanteerde kostenniveau en faseringen.

In 2018 is over het jaar 2016 (en aansluitend over 2017) voor het eerst aangifte gedaan worden voor de vennootschapsbelasting. Gezien de “verliezen” die de afgelopen jaar genomen zijn, welke ook fiscaal worden door vertaald, is de verwachting dat er over 2016 en 2017 geen vennootschapsbelasting betaald hoeft te worden. De belastingdienst geeft de mogelijkheid aan gemeenten om een vaststellingsovereenkomst (VSO) te sluiten over de waarde van de grondvoorraad voor de openningsbalans en de daarmee samenhangende toerekenbare rente. Begin 2019 is er een verzoek tot vooroverleg ingediend bij de belastingdienst om te komen tot een VSO. De eerste indruk is dat dit voordeliger is voor de gemeente Steenwijkerland, de berekening eenvoudiger en het geeft zekerheid.

Gereed product en handelsgoederen

De toename van € 405.000 aan gereed product en handelsgoederen is het gevolg van het BBV voorschrift om onroerende goederen met een maatschappelijk of economisch nut die in de verkoop staan onder de Voorraden moeten worden gepresenteerd.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met rentetypische looptijd van < 1 jaar bedragen:

bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	31-dec-2017	31-dec-2018
Vorderingen op openbare lichamen		
Vorderingen op openbare lichamen	6.085	9.678
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	6.085	9.678
Overige vorderingen		
Debiteuren algemeen	1.855	1.693
Debiteuren belastingen	2.158	1.156
Overige vorderingen	322	234
Totaal Overige vorderingen	4.335	3.082
Voorziening oninbaarheid		
Voorziening dubieuze debiteuren	- 1.202	- 1.143
Totaal Voorziening oninbaarheid	- 1.202	- 1.143
Totaal uitzettingen < 1 jaar	9.218	11.618

De vorderingen op openbare lichamen hebben betrekking op nog te ontvangen bedragen van provincies, gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en een nog te ontvangen bedrag van btw compensatiefonds (€ 6,918 miljoen) per 1 juli 2019 over het jaar 2018, een toename van ruim € 1 miljoen ten opzichte van de opgave ultimo 2017. (€ 5,885 miljoen)

De omvang van de openstaande posten van debiteuren belastingen ultimo 2018 is ten opzichte van ultimo 2017 met ruim € 1 miljoen gedaald. Dit omdat ultimo 2017 een automatische incasso van € 854.000 niet in december 2017, maar op 8 januari 2018 is geïncasseerd.

Door een verlaagd financieel risico is de voorziening dubieuze debiteuren met € 59.000 naar beneden bijgesteld.

Overige vorderingen:

bedragen x € 1.000

Overige vorderingen	31-dec-2017	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	31-dec-2018
St. Waterrecreatie: huur 2017 resp 2018	45	46	- 45	46
Nedvang: Vergoedingen afvalstromen	216	165	- 216	165
Noordwestgroep: Afrekening 2017	66		- 66	-
St. Waterrecreatie: huur 2018 pontje jonen	-	5	-	5
Woonconcept: Bijdrage wijkvisie Steenwijk West	-	41	-	41
Diversen / afronding	- 5	- 23	5	- 23
Totaal overige vorderingen	322	234	- 322	234

Liquide middelen

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31-dec-2017	31-dec-2018
Kas- en banksaldi	58	61
Totaal liquide middelen	58	61

Dit betreft het creditsaldo van twee bankrekeningen.

Overlopende activa

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel		
Transitoria-NTO voorschotbedragen van het Rijk	101	101
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	101	101
Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel		
Transitoria-NTO bedragen van overige overheid	459	27
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	459	27
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen		
Nog te ontvangen rente	61	52
Ten onrechte ontvangen bedragen belastingen	- 3	-
Vooruitbetaalde bedragen	159	760
Nog op te leggen aanslagen belastingen (for./toer./afrek. afval.)	1.996	2.026
Totaal Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.213	2.838
Totaal overlopende activa	2.773	2.967

Door wijziging in de voorschriften moeten nog te ontvangen bedragen van de EU, het rijk en overige Nederlandse overheden separaat in de balans worden toegelicht.

bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2017	Toevoe- gingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2018
Ministerie BZK: Rijksbijdrage onderzoek Explosieven	41	-	- 41	0
Ministerie SZW: Rijksbijdrage Bbz	60	41	-	101
Totaal nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	101	41	- 41	101

- Rijksvergoeding BBZ afrekening 2017 en 2018 van € 60.000 en € 41.000.

De nog te ontvangen bedragen van overige overheden bestaand uit:

Nog te ontvangen voorsch. van ov. Ned. overheid met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2018
Provincie Overijssel: Actie verkeersveiligheid	28	27	- 28	27
IGSD: afrekening 2017	431		- 431	-
				-
Totaal nog te ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid	459	27	- 459	27

- Provinciale bijdrage van € 27.000 voor actie verkeersveiligheid

De nog te ontvangen rente van € 52.000 heeft betrekking op de per 31 december nog te ontvangen rente van verstrekte geldleningen over de periode van de vervaldatum tot ultimo van het jaar, de zogenaamde transitorische rente.

De nog op te leggen aanslagen over 2018 van forensenbelasting, toeristenbelasting, riool grootverbruik en de afrekening van de gescheiden inzameling van respectievelijk € 789.000, € 550.000, € 220.000 en € 467.000 (totaal € 2.026.000) worden met ingang van 2015 onder de overlopende activa opgenomen.

3.3 Toelichting op de vaste passiva

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen Vermogen & Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Eigen Vermogen	Saldo 31-12-2017	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
Algemene reserves	34.123	4.961	- 3.838	35.246
Bestemmingsreserves	17.618	919	- 4.741	13.796
Resultaat boekjaar * 1)	3.682	760	- 3.682	760
Totaal reserves	55.423	6.639	- 12.262	49.801

* 1) Onder 'Resultaat boekjaar' staat de onttrekking vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het vorige boekjaar. De toevoeging betreft het resultaat van het lopende dienstjaar.

De omvang van de reserves is per 31 december 2018 € 49,8 miljoen (31 december 2017 € 55,4 miljoen). Dit is exclusief de door de raad beschikbare investeringskredieten ter grootte van € 4,85 miljoen⁸ die nog niet (volledig) tot uitvoering zijn gekomen.

In bijlage 8 wordt per reserve de mutatie naar aard, reden en omvang weergegeven. Bij verschillende bestemmingsreserves ontbreekt een bestedingsplan en voldoen hierdoor in theorie niet aan het criterium van bestemmingsreserve.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 31-12-2017	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen	7.516	6.570	- 3.628	10.459

⁸ Conform bijlage 7

Totaal voorzieningen	7.516	6.570	- 3.628	10.459
-----------------------------	--------------	--------------	----------------	---------------

In bijlage 3 wordt het totaal van de voorzieningen per voorziening weergegeven. De totale omvang van € 10.459.000 kan worden opgesplitst in vijf onderdelen:

1. Voorzieningen voor egalisatie van tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. Deze hebben een omvang van € 4.004.000 (2017: € 4.070.000) en wordt ook in het Programma thuis nader toegelicht.
2. De voorziening Buddenbaum ter grootte van bijna € 14.000. Dit is een voorziening gevormd vanuit een legaat voor de gemeente. Bestedingen worden op initiatief van de vereniging voor Paasloër belang ten laste van de voorziening gebracht.
3. Voorzieningen voor de betaling van wachtgeld, overdrachten van pensioenen en te betalen pensioenen (vanaf 1-1-2015) van voormalige bestuurders met een totale omvang van € 2.987.000 (2017: € 2.559.000)
4. Voorzieningen ingesteld door de raad om meerjarige onderhoud van vastgoed / speeltoestellen te kunnen bekostigen. Deze voorzieningen hebben ultimo 2018 een omvang van € 1.297.000 (2017: € 874.000).
5. In de begroting 2018 is een voorziening gevormd voor onderhoud wegen. Ultimo 2018 heeft deze voorziening een omvang van € 2.157.000.

In bijlage 8 wordt per voorziening de mutaties naar aard, reden en omvang weergegeven.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar

bedragen x € 1.000				
Vaste Schuld met een rentetypische looptijd > 1 jaar	31-dec-2017	Vermeerderingen	Aflossingen	31-dec-2018
Onderhandse leningen van binnenl. banken en overige fin. instellingen	61.682	6.000	- 6.703	60.980
Waarborgsommen	66	1	- 0	66
Totaal vaste schulden > 1 jaar	61.748	6.001	- 6.703	61.046

Op 25 september 2018 is een langlopende geldlening van € 6 miljoen aangetrokken met een looptijd van 25 jaar en een rentepercentage van 1,38%.

De aflossingen op geldleningen bedragen € 6.703.000. Hiervan heeft € 3,48 miljoen betrekking op reguliere aflossingen door de gemeente en € 541.000 door Wetland Wonen (doorgeleende aangetrokken lening). Door Wetland Wonen is daarnaast nog een lening van € 2,682 miljoen vervroegd afgelost.

Het totaalbedrag aan verschuldigde rente⁹ in 2018 bedroeg € 1.874.000. De totale omvang van de leningen bedraagt ultimo 2018 € 60.980.000 (2017 € 61.682.000).

Ingaande 2016 worden waarborgsommen op grond van artikel 46 van het BBV onder vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar worden opgenomen. Begin en ultimo 2018 is het bedrag aan waarborgsommen € 66.000.

⁹ Inclusief transitorische rente

3.4 Toelichting op de vlottende passiva

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd van < 1 jaar

bedragen x € 1.000

Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd < 1 jaar	31-dec-2017	31-dec-2018
Overige kasgeldleningen		
Kasgeldleningen	4.500	4.000
Totaal Overige kasgeldleningen	4.500	4.000
Banksaldi		
Bank- en girosaldi	1.333	1.515
Totaal Banksaldi	1.333	1.515
Overige schulden		
Crediteuren	6.455	7.036
Netto-uitkeringen WMO	943	2.307
Overige schulden	4	4
Totaal Overige schulden	7.402	9.347
Totaal vlottende schulden < 1 jaar	13.236	14.862

Per 31 december 2018 heeft de gemeente Steenwijkerland een kasgeldlening afgesloten van € 4 miljoen. Bij de bank staan we debet voor € 1,5 miljoen. Het nog te betalen bedrag van € 2.307.000 heeft betrekking op betalingen zorg in natura over 2018 van zorginstellingen die in 2019 zijn voldaan..

Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel		
Vooruitontvangen bedragen Rijk	1.918	1.393
Totaal Ontvangen voorschotten van het Rijk met een spec. bestedingsdoel	1.918	1.393
Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel		
Vooruitontvangen bedragen overige overheid	362	218
Totaal Ontvangen voorschotten van ov. Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	362	218
Nog te betalen bedragen		
Nog te betalen bedragen	3.183	2.764
Nog te betalen rente	692	677
Totaal Nog te betalen bedragen	3.875	3.440
Overige vooruitontvangen bedragen		
Vooruitontvangen bedragen n.v.t.	36	1
Overige overlopende passiva	5	2
Totaal Overige vooruitontvangen bedragen	40	3
Totaal overlopende passiva	6.195	5.054

bedragen x € 1.000

Ontvangen voorschotten vh Rijk met een spec. bestedingsdoel	31-dec-2017	Ontvangen bedragen	Vrijval/ Terugbetaling	31-dec-2018
Ministerie I&M: Spoorweglawaaï	1.108	399	- 720	786
Ministerie I&M: Geluid A woningen	193	-	-	193
Ministerie Financiën: Decentralisatie uitkering GIDS	46	-	73	119
Ministerie Financiën: Decentralisatie uitkering Asielinstroom	572	-	- 277	295
Totaal ontvangen voorschotten van het Rijk	1.918	399	- 924	1.393

bedragen x € 1.000

Ontv. voorsch. overige Ned. overheid met een spec. bestedingsdoel	31-dec-2017	Ontvangen bedragen	Vrijval/ Terugbetaling	31-dec-2018
Provincie Overijssel : Energieloket t/m 2019	44		- 21	23
Provincie Overijssel : Bomen binnenstad	27		- 27	-
Provincie Overijssel : Stadstuin Onnastraat	221		- 221	-
Provincie Overijssel : Nationaal Park 2017 -2020	67		- 67	-
Provincie Overijssel : Bijdrage pluktuin	3		- 3	-
Provincie Overijssel: Bijdrage startende ondernemers	-	13		13
Provincie Overijssel: Bijdrage groene en blauwe diensten	-	23		23
Gemeente Zwolle : RMC gelden	-	48		48
Waterschap : Bijdrage overn. en onderh. 3 bruggen	-	112	-	112
Totaal ontvangen voorschotten van overige Ned. overheid	362	195	- 339	218

bedragen x € 1.000

Nog te betalen bedragen	31-dec-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	31-dec-2018
Diversen: Subsidie monumenten	25	14	- 25	14
NWG: Afrekening frictiekosten 2017 en 2018	139	-	- 139	-
ROVA: Afrekening 2017 en 2018	102	225	- 102	225
Woonconcept: Bouwimpuls Steenwijkerdiep	100	-	-	100
IGSD: afrekening 2017 en 2018	1.207	660	- 1.207	660
Zorggroep Oude en Nieuwe Land: afrek 2017	123	-	- 123	-
Personeel RUD: verlofuren	12	-	- 12	-
IJsselgroep: afrekening 2017	22	-	- 22	-
I&O Research: Inwonersonderzoek 2017	13	-	- 13	-
Nationale bewegwijzeringsdienst: Fietsbewegwijzering	26	-	- 26	-
Stichting Vestingstad: Afrekening BIZ 2017	14	14	- 14	14
Ministerie Financiën: Afrekening Alg Uitkering 2017	145	-	- 145	-
Diversen: Afrek vrije tijdseconomie	16	-	- 16	-
BVO IJsselland: Afrekening Jeugd 2017	1.160	-	- 1.160	-
Prorail: Geluidsscherm 4e kwartaal	-	134	-	134
Van Gelder: Openbare verlichting	-	24	-	24
Pop up your talent: Participatietraject	-	11	-	11
Accrete: Peuteropvang nov / dec 2018	-	13	-	13
Accrete: Cultuurcoach 2018	-	38	-	38
Vitree: Okt - dec 2018	-	56	-	56
Speel@home: 2e tm 4e kwartaal 2018	-	-	-	-
St Peuterspeelzaalwerk: 2018	-	108	-	108
Middelbrink: Bermonderhoud 2018	-	21	-	21
De Waterwyck: Onderhoud installatie 2018	-	77	-	77
Hellinga: Inrichting markt 2018	-	45	-	45
Timmerman: Capellestraat 2018	-	12	-	12
NWG: Afrekening 2018	-	23	-	23
Regionaal Serviceteam Jeugd: Zorgkosten 2018	-	879	-	879
Regionaal Serviceteam Jeugd: Apparaatskosten 2018	-	212	-	212
Diversen: < € 10.000	81	97	- 81	97
Afronding	- 2	-	2	-
Totaal	3.183	2.664	- 3.083	2.764

De nog te betalen rente van € 677.000 heeft betrekking op de per 31 december verschuldigde rente van aangetrokken geldleningen over de periode van de vervaldatum tot ultimo van het jaar, de zogenaamde transitorische rente.

Het verloop van de vooruit ontvangen bedragen in het jaar 2018:

bedragen x € 1.000

Vooruit ontvangen bedragen	31-dec-2017	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	31-dec-2018
Provincie	-	-	-	-
Totaal provincie	-	-	-	-
SISA	-	-	-	-
Totaal SISA	-	-	-	-
Overige				
Heutink: Exploitatieovereenkomst	30	-	- 30	-
Woonconcept: Bijdrage pluktuin	4	-	- 4	-
Diversen	1		- 0	1
Totaal overige	36	-	- 35	1
Afronding	-	-	-	-
Totaal	36	-	- 35	1

3.5 Schatkistbankieren

Met de invoering van het schatkistbankieren worden gemeenten verplicht om overtollige middelen aan te houden in 's rijks schatkist. In de praktijk houdt dit in dat saldi van bankrekeningen boven een drempelbedrag dagelijks worden overgeboekt op een bankrekening bij het rijk.

bedragen x € 1.000

Schatkistbankieren		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	-	2.328	2.374	-
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	26	26	-
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	116.113	116.113	116.113	116.113
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	116.113	116.113	116.113	116.113
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2% met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	871	871	871	871
(3a) = (2) > (1)	Ruimte onder het drempelbedrag	871	845	845	871
(3b) = (1) > (2)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Het drempelbedrag is afhankelijk van het begrotingstotaal van de gemeente. Zodra het tegoed van de rekeningcourantrekeningen bij met name de BNG hoger is dan het drempelbedrag, wordt dit automatisch doorgesluisd naar de schatkistrekening bij het rijk. In 2018 is dit eenmaal gebeurd. Ultimo 2018 is er geen sprake van schatkistbankieren, maar is er een kasgeldlening aangetrokken van € 4 miljoen.

3.6 Garanties

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag van verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen is gebaseerd op de door de gemeente ontvangen saldooverklaringen. Ten aanzien van de niet verkregen opgaven is een schatting gemaakt. Dit omdat niet alle financiële instellingen, ondanks meerdere aanmaningen, voldoen aan hun verplichting om voor 1 maart 2019 saldooverklaringen te verstrekken.

Overzicht gegarandeerde leningen

bedragen x € 1.000

Gewaarborgde leningen	31-dec-2017		31-dec-2018		Garantstelling
	Bedrag	%	Bedrag	%	%
Woningcorporaties *1)	183.221	91,1%	179.317	91,4%	50%
Particuliere woningen *2)	2.358	1,2%	2.324	1,2%	
Bijzondere woonvormen *3)	13.979	6,9%	12.889	6,6%	50%
Sportverenigingen	67	0,0%	61	0,0%	
Noordwestgroep	700	0,3%	700	0,4%	100%
Culturele instellingen *4)	650	0,3%	624	0,3%	100%
HVO	242	0,1%	235	0,1%	100%
Totaal	201.217	100,0%	196.150	100,0%	

* 1) De leningen van de woningbouwcorporaties zijn door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw gewaarborgd. In 2018 zijn geen nieuwe leningen verstrekt.
Jaarlijks worden de woningcorporaties financieel beoordeeld (t/m 2012 door Centraal Fonds Volkshuisvesting en vanaf 2013 overgenomen door Aedes, vereniging van woningcorporaties)
Over het financiële beeld van de 3 opererende woningbouwcorporaties binnen de gemeente Steenwijkerland ten opzichte van 2016 het volgende financiële beeld weer te geven. (Wetland Wonen, Woonconcept en Omnia Wonen)

1. De reservepositie ultimo 2017 per verhuureenheid bij Woonconcept 25% lager uitkomt.
2. De reservepositie per ultimo 2017 verhuureenheid bij Wetland en Omnia 15% en 13% hoger ligt.
3. De grondpositie per verhuureenheid bij Woonconcept 58% hoger is.
4. De grondpositie per verhuureenheid bij Wetland Wonen en Omnia liggen deze 16% en 24% lager.

De cijfers voor 2018 zijn nog niet bekendgemaakt.

Voor de woningbouwcorporaties zijn wel cijfers over de schuld- WOZ waarde beschikbaar. Het percentage bedraagt de schuldpositie ten opzichte van de waarde van het onderpand.

Woonconcept : 32,3%
Wetland Wonen : 15,7%
Omnia : 21,5%

* 2) Het risicobedrag is inclusief het opgebouwde spaarkapitaal van € 1.810.094 (ultimo 2017 € 2.272.916).

* 3) Dit betreft de gegarandeerde leningen van Woonzorg. De schuld- waarde verhouding is 40,5%

* 4) De gemeente staat garant voor een opgenomen lening door de stichting 't Olde Maat Uus bij de BNG.

In 2018 is er geen beroep gedaan op de borgstelling van de door de gemeente Steenwijkerland gewaarborgde leningen

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende niet uit de balans blijvende verplichtingen. Hieronder zijn alleen de leasecontracten opgenomen. Dit omdat er geen vaste richtlijnen zijn waaraan de niet uit de balans blijvende verplichtingen moeten voldoen. De leasecontracten zijn opgenomen omdat wij voor een periode ons contractueel hebben verplicht, waarbij wij **verplicht** zijn tot afname en betaling van de termijnen. Er bestaat onduidelijkheid aangezien wij veel raamovereenkomsten hebben, zonder volumeverplichtingen en het Nederlands recht geen onderscheid kent tussen raamovereenkomsten en raamcontracten terwijl Europese aanbestedingsregels dit onderscheid wel maken.

In het algemeen zijn er voor verschillende lopende investeringsprojecten (zonder hier een limitatieve opsomming op te nemen) overeenkomsten aangegaan. Voorbeelden hiervan zijn opdrachten in de grondexploitatie, investeringen in rioleringen, wegen, reconstructies en onderwijshuisvesting.

Leasecontracten:

Afdrukapparatuur repro- en kantooromgeving : Op 14 september 2017 is het aflopende contract met 2 jaar verlengd t/m 13 september 2019. Het onderdeel Kofax is hierbij overgedragen aan een andere partij. De jaarlijks waarde in 2019 bedraagt circa € 52.000 excl. btw per jaar)

Aangegane verplichte contracten:

- Brandverzekering : Ingaande 31 december 2016 is gebruik gemaakt van de mogelijkheid van verlenging met 3 jaar van het contract voor brandverzekering (voorschot 2019 € 191.000, jaarlijkse indexering Troostwijk) (fee 2019 € 7.000)

Kredietfaciliteiten:

- Bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten heeft de gemeente de mogelijkheid om € 12 miljoen debet te staan. De kasgeldlimiet bedroeg in 2018 € 9,87 miljoen.

Grondexploitatie:

- Renteverplichtingen als gevolg van negatieve liquiditeit van de contracten aan een bouwcombinatie op het complex Kornputkwartier.

Niet uit de balans blijvende rechten

In deze jaarrekening is op grond van de door de commissie BBV verschenen nota faciliterend grondbeleid het complex Eeserwold geheel afgeboekt. De boekwaarde is nu 0. Hier staat evenwel tegenover dat de anterieure overeenkomsten nog steeds van kracht zijn. Deze overeenkomsten hebben een omvang van € 3.906.000 per ultimo 2018 (2017: 3.906.000). Als gevolg van de voorbereiding en vaststelling van een nieuw bestemmingsplan zullen deze overeenkomsten wel een wijziging ondergaan. Dit omdat de overeenkomsten gerelateerd zijn aan het aantal gerealiseerde woningen.

De opgelegde eigen bijdrage van het CAK komen, op basis van de Wmo-monitor CAK op 8 maart 2019, in totaal € 114.000 (2016; € 13.000, 2017; € 17.000 en 2018; € 94.000) hoger uit dan de afgedragen bijdragen. Het is de verwachting een groot deel van dit verschil in 2019 zal worden afgedragen. De gemeente heeft geen inzicht in de specificatie van de geïnde en afgedragen bedragen.

Grondexploitatie:

- Renteopbrengsten als gevolg van de verkoopovereenkomsten van een bouwcombinatie op het complex Kornputkwartier.

Bijlagen

Bijlage 1: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Gemeenteraad van gemeente Steenwijkerland

Verklaring betreffende de jaarrekening

De verklaring voor de gemeente Steenwijkerland wordt omstreeks xx juni verwacht. Dit omdat de controle bij de BVO IJsselland en derhalve het sociaal domein nog niet is afgerond. Deze verklaring wordt rechtstreeks verzonden naar de gemeenteraad en wordt na vaststelling van de jaarstukken 2018 in de definitieve versie integraal opgenomen.

Bijlage 2: Beleidsindicatoren

Met ingang van de begroting en rekening 2018 dienen gemeenten op grond van het BBV een vaste set van beleidsindicatoren op te nemen. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. In de tabel zijn de meest actuele cijfers opgenomen.

Bij elk van deze indicatoren is een omschrijving en een nadere toelichting vermeld. Voor een vijftal indicatoren is geen landelijke bron beschikbaar en zijn er dus geen vergelijkingen mogelijk. Dit betreffen de volgende indicatoren:

1. Formatie
2. Bezetting
3. Apparaatskosten
4. Externe inhuur
5. Overheadkosten

Deze vijf indicatoren worden samengesteld uit eigen gegevens van de gemeente.

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijker land	Neder land (gemiddeld)
0. Bestuur en ondersteuning				
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018	7	
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2018	7	
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018	592	
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018	12	
0.05 Overhead	% van totale lasten	2018	9	
1. Veiligheid				
1.01 Verwijzingen Halt	per 10.000 inwoners 12-17 jr	2017	99	131
1.02 Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2017	1	2
1.03 Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2017	5	5
1.04 Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2017	2	3
1.05 Vernieling	aantal per 1.000 inwoners	2017	5	6
2. Economie				
2.01 Functiemenging	%	2017	45	52
2.02 Vestigingen	per 1.000 inw 15- 74 jr	2017	137	120
3. Onderwijs				
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 inw 5-18 jr	2017	1	2
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 inw 5-18 jr	2017	36	27
3.03 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO+MBO)%	%	2016-2017	2	2
4. Sport, cultuur en recreatie				
4.01 % Niet-sporters	%	2016	56	49
5. Sociaal domein				
5.01 Banen	per 1.000 inw 15 – 74 jaar	2017	503	652
5.02 Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	1e hj 2018	28	40
5.03 Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-74jr	1e hj 2018	57	26
5.04 Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	1e hj 2018	57	58
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2017	67	67

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijker land	Neder land (gemiddeld)
5.06 % Kinderen in armoede	%	2015	5	7
5.07 % Jeugdwerkloosheid	%	2015	3	2
5.08 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	1e hj 2018	9	9
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%	1e hj 2018	1	1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%	2015	1	1
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%	1e hj 2018	0	0
6. Volksgezondheid en milieu				
6.01 Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	64	174
6.02 Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	14	14
7. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
7.01 WOZ-waarde woningen	dzd euro	2018	200	230
7.02 Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	8	7
7.03 Demografische druk	%	2018	80	70
7.04 Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	613	649
7.05 Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	639	721

Bovenvermelde indicator worden continu bijgewerkt en hierdoor zijn er wijzigingen ten opzichte van de meest voorhanden resultaten op de site www.waarstaatjegemeente.nl mogelijk. De gepresenteerde uitkomsten zijn van 20 maart 2019.

Bijlage 3: Verloop reserves en Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 31-12-2017	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2018
Algemene reserve				
Algemene reserve - vaste buffer	11.064	102	-	11.166
Algemene reserve - vrij besteedbaar	22.452	4.859	- 3.731	23.580
Bedrijfsreserve	607	-	- 107	500
Totaal Algemene reserve	34.123	4.961	- 3.838	35.246
Bestemmingsreserves overig				
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	157	-	- 59	99
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	443	-	- 183	260
Reserve kernenbeleid	111	100	- 211	-
Reserve koppengeld	273	33	- 41	265
Reserve leefbaarheidsprojecten	239	-	- 239	-
Reserve opvangen tekorten Sociaal Domein	3.000	-	- 721	2.279
Reserve startersleningen	2.405	-	-	2.405
Reserve te bestemmen rekeningssaldo	809	783	- 809	783
Reserve volkshuisvesting	10.180	3	- 2.479	7.704
Totaal Bestemmingsreserves overig	17.618	919	- 4.741	13.796
Saldo rekening				
Te verdelen rekeningssaldo Steenwijk	3.682	760	- 3.682	760
Totaal Saldo rekening	3.682	760	- 3.682	760
Totaal reserves	55.423	6.639	- 12.262	49.801

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 31-12-2017	Stortin- gen	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2018
Egalisatievoorziening reiniging	1.126	23	- 278	870
Voorziening groot onderhoud wegen	-	2.207	- 50	2.157
Voorziening riolering (exploitatie)	1.061	2.364	- 292	3.134
Voorziening riolering (investeringen)	1.883	-	- 1.883	-
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	610	661	- 214	1.057
Vz betaalde pensioenen wethouders	458	436	- 26	868
VZ Buddenbaum	14	-	-	14
Vz onderhoud speelvoorzieningen	264	107	- 132	240
Vz overdracht wethouderspensioenen	1.767	221	- 427	1.561
Vz wachtgelden collegeleden 2001-2006/2010-2014	334	551	- 327	558
Totaal voorzieningen	7.516	6.570	- 3.628	10.459

Bijlage 4: Mutaties reserves per programma

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - Alle programma's	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Toevoegingen	- 857	- 4.492	- 5.880
Onttrekkingen	4.098	16.016	12.262
Totaal mutatie reserves	3.241	11.524	6.382

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Onttrekkingen			
Algemene reserve	-	553	535
Totaal Onttrekkingen	-	553	535
Totaal mutatie reserves	-	553	535

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 494
Algemene reserve	-	- 259	- 921
Reserve volkshuisvesting	-	-	- 3
Reserve kernenbeleid	- 100	- 100	- 100
Algemene reserve Grondbedrijf	- 707	-	-
Reserve koppengeld	-	-	- 33
Totaal Toevoegingen	- 807	- 359	- 1.551
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	551	551
Algemene reserve	2.575	4.607	1.926
Reserve volkshuisvesting	200	1.188	2.189
Reserve kernenbeleid	5	156	64
Reserve leefbaarheidsprojecten (accommodatiefonds)	-	206	119
Reserve koppengeld	-	82	41
Totaal Onttrekkingen	2.780	6.790	4.890
Totaal mutatie reserves	1.973	6.431	3.338

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 245
Reserve kunstobjecten	- 50	-	-
Totaal Toevoegingen	- 50	-	- 245
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	195	195
Algemene reserve	653	1.398	973
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	-	323	183
Reserve kunstobjecten	29	-	-
Reserve opvangen effecten bestuursakkoord	-	721	721

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Totaal Onttrekkingen	683	2.636	2.071
Totaal mutatie reserves	633	2.636	1.826

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Toevoegingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	-	- 44
Algemene reserve	-	- 650	- 290
Totaal Toevoegingen	-	- 650	- 334
Onttrekkingen			
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	-	63	63
Algemene reserve	635	1.290	177
Fonds leaderplus (leader 2014-2020)	-	157	59
Totaal Onttrekkingen	635	1.510	299
Totaal mutatie reserves	635	860	- 35

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018
Toevoegingen			
Algemene reserve	-	- 3.380	- 3.648
Algemene reserve - vaste buffer	-	- 102	- 102
Totaal Toevoegingen	-	- 3.482	- 3.750
Onttrekkingen			
Algemene reserve	-	446	120
Reserve volkshuisvesting	-	291	291
Reserve kernenbeleid	-	-	148
Reserve leefbaarheidsprojecten (accommodatiefonds)	-	-	120
Concernreserve	-	107	107
Te verdelen rekeningsaldo	-	3.682	3.682
Totaal Onttrekkingen	-	4.526	4.467
Totaal mutatie reserves	-	1.044	717

Bijlage 5: Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van reserves

Vanaf 2013 zijn gemeenten verplicht om in de rekening een opgave verstrekken van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van de reserves. Op basis van deze informatie kan de provincie Overijssel een beter inzicht krijgen of de jaarrekening materieel in evenwicht is. Materieel evenwicht houdt in dat structurele uitgaven door structurele inkomsten.

Met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen in december 2017 zijn er behoudens de geprognosticeerde winstverwachtingen van de in het programma Steenwijkerl'anders" voelen zich thuis geen sprake meer van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan en van reserves.

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 3.501	- 3.660	- 3.924	- 264 N
Baten	1.048	1.048	1.314	266 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 2.454	- 2.612	- 2.611	2 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	-	-	-	-
Structureel resultaat	- 2.454	- 2.612	- 2.611	2 V

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 31.482	- 36.463	- 37.339	- 876 N
Baten	8.906	12.208	14.043	1.836 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 22.576	- 24.255	- 23.295	960 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 707	- 259	- 259	-
Onttrekkingen	5	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	- 702	- 259	- 259	-
Structureel resultaat	- 23.278	- 24.514	- 23.555	960 V

De begrote toevoeging van € 259.000 heeft betrekking op de winstverwachting van de grondexploitatie

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 59.519	- 61.678	- 63.168	- 1.489 N
Baten	14.606	16.998	17.313	315 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	- 44.913	- 44.681	- 45.855	- 1.174 N
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 50	-	-	-
Onttrekkingen	30	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	- 20	-	-	-
Structureel resultaat	- 44.933	- 44.681	- 45.855	- 1.174 N

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 16.532	- 14.866	- 14.306	560 V
Baten	88.798	90.744	90.800	56 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	72.266	75.878	76.494	616 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	-	-	-	-
Structureel resultaat	72.266	75.878	76.494	616 V

Totaal:

bedragen x € 1.000

Structurele baten en lasten - Alle programma's	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten (structureel)				
Lasten	- 111.987	- 117.957	- 119.715	- 1.757 N
Baten	113.442	121.103	123.924	2.821 V
Saldo van baten en lasten (structureel)	1.455	3.146	4.209	1.064 V
Mutatie reserves (structureel)				
Toevoegingen	- 757	- 259	- 259	-
Onttrekkingen	35	-	-	-
Mutatie reserves (structureel)	- 722	- 259	- 259	-
Structureel resultaat	733	2.887	3.950	1.064 V

Bijlage 6: Afgesloten projecten

bedragen x € 1.000

Afgesloten projecten > € 10.000		Afwijking
Geactiveerde projecten		
Herinrichting Oldemarkseweg Steenwijkerwold		94 V
Wegvervanging Kallenkote		- 91 N
Zonnepanelen Zwembad De Waterwyck		38 V
Fontein Binnenstad		- 24 N
Bakens Bovenwiede		- 15 N
Verbeteren waterhuishouding De Hare		32 V
Riolering Goeman Borgesiusstraat 2018		25 V
Zonnepanelen Werven		14 V
Zelfreinigend openbaar toilet		- 17 N
Vervanging werkplekken 2018		- 32 N
Verkoop erfpachtgronden		19 V
Verkoop grond Matthijs Kiersstraat		130 V
Diversen < € 20.000		22 V
Diversen < € 20.000		- 11 N
Totaal geactiveerde projecten		184 V
Projecten ten laste van reserves afgesloten		
Onderwijshuisvesting 2013 Op kop		25 V
Onderwijshuisvesting 2014 Op kop		212 V
Renovatie Sportaccommodatie Giethoorn		38 V
Renovatie Sportaccommodatie sv Giethoorn 2015		30 V
Renovatie Sportaccommodatie Kuinre		15 V
Hulp bij huishouding		11 V
Diversen < € 10.000		21 V
Totaal Projecten ten laste van reserves		351 V
Totaal Afgesloten projecten		535 V

Om zo volledig mogelijk verantwoording af te leggen en de raad maximaal te informeren wordt jaarlijks een overzicht van afgesloten projecten opgenomen.

Verschil moet hierbij worden gemaakt tussen geactiveerde projecten en projecten ten laste van reserves.

Geactiveerde projecten

Op geactiveerde projecten wordt afgeschreven hetgeen inhoudt dat het voordeel van € 184.000 niet ten gunste van de rekening komt, maar over meerdere jaren, afhankelijk van de afschrijvingstermijnen, als voordeel in de kapitaallasten terugkomt in de begroting 2020 en verder. Investerings < € 20.000 worden op grond van onze nota afschrijvingsbeleid en waarderingsgrondslagen in 1 termijn afgeschreven.

Projecten ten laste van reserve

Bij projecten ten laste van reserves worden tekorten niet afgedekt door een hogere bijdrage van de reserve. De raad heeft de omvang van het budget beschikbaar gesteld, een eventuele overschrijding komt ten laste van het resultaat 2018. Er kunnen drie situaties ontstaan bij het afsluiten van projecten ten laste van reserves:

1. Tekorten komen ten laste van de rekening.
2. Overschotten worden niet ten gunste van de reserve gebracht, maar komen ten gunste van de rekening.

3. Afgeronde projecten, met een restantkrediet, worden afgesloten. Het voordeel komt niet ten gunste van de rekening, maar de onttrekking van de reserve wordt bij afsluiten lager. Het voordeel blijft in de reserve beschikbaar voor nieuwe door de raad goedgekeurde projecten.

Bijlage 7: Restantkredieten: Ten laste van reserves / Geactiveerde investeringen

Bij de vaststelling van de rekening geven wij u inzicht in de nog beschikbare kredieten per ultimo van het jaar. In onderstaande tabel zijn alle investeringen van > € 20.000 opgenomen.

Het afronden van deze beschikbare investeringen heeft gevolgen voor de omvang van de reservepositie van de gemeente. Ultimo 2018 bedraagt de omvang van onze reserves € 49,8 miljoen. Op basis van de door de raad beschikbaar gestelde en nog uit te voeren kredieten ultimo 2019 zal deze reservepositie afnemen met € 4,849 miljoen naar € 45,0¹⁰ miljoen.

bedragen x € 1.000

Restantkredieten ten laste van Reserves > € 20.000	Rekening 2018
Onderzoek explosieven	47
Kwaliteitsverb. Stedelijk groen	27
Groenen en blauwe diensten	325
Multifunctioneel veld Blokzijl	24
Opwaarderen dorpsplein St. Jansklooster	33
Burgerparticipatie	80
Opwaarderen dorpsplein 2e fase St Jansklooster	20
Aan Zee initiatief Vollenhove	48
Fietsverbinding dijk Vollenhove	35
Hoosjessloot Wanneperveen	63
Koloniaal tintje Willemsoord	25
Duurzame dorpen	65
Energie Service Company	60
Zonneparken	271
Revolving fund duurzaamheid	346
Structuurvisie 2011	54
Ontwikkeling locatie Capelleschool	88
Wijkvisie Steenwijk West	39
Sanering / Herinrichting Tukseweg 129-131	45
Herinrichting Kerkstraat 13-17	21
Woningbouw Blankenham	104
Aankoop / Sloop[panden gedempte Turfhaven / Steenwijkerdiep	424
Stadstuin en Onnastraat	79
Stimuleren wonen en herverkaveling binnenstad	297
Uitvoeringsagenda binnenstad	569
Aansluiting welstandsnota aan bestemmingsplannen	28
Renovatie Sportaccommodatie SVBS 2015	74
Waterhuishouding Sportvelden	41
Frictiekosten IGSD / NWG	81
Samenvoeging toegang WMO / Jeugd	59
Gele gebieden Ossenzijl	- 361
Parkmanagement 3.0	127
Breedband	66
Landinrichting 3e uitvoeringsmodule	153
Ruimtelijke ontwikkeling Beulakerpolder	47
Gele gebieden Beulakerpolder	37
Leaderprogr.2014-2020	99
Poortenmodel Nationaal Park	43
0-meting Nationaal Park	50
Merkontwikkeling Nationaal Park	25
Transport	3.759

¹⁰ Dit is exclusief de raadsbesluiten 2019 waarbij investeringen ten laste van de reserves beschikbaar zijn gesteld.

bedragen x € 1.000

Restantkredieten ten laste van Reserves > € 20.000		Rekening 2018
Transport		3.759
Nationaal Park		344
Gebiedsgerichte investeringen Giethoorn		85
Sanering M. Kiersstraat		106
Impulsgelden brede school		38
Jongeren participatie		25
Cultuurvisie		49
E Dienstverlening		278
Diversen < € 20.000		167
Totaal restantkredieten ten laste van reserves		4.849

bedragen x € 1.000

Restantkredieten geactiveerd > € 20.000		Rekening 2018
Herinrichting Torenlanden 2017	uitgaven	592
Herinrichting Torenlanden 2017	inkomsten	- 612
Rehabilitatie Lageweg Ossenzijl		64
Krediet vervanging 3 Bruggen AreMBERGERWEG		25
Overname en onderhoud 3 bruggen Waterschap	uitgaven	112
Overname en onderhoud 3 bruggen Waterschap	inkomsten	- 112
Vervanging oeververbindingen (bruggen) 2017		321
Vervanging verlichting 2017		364
Uitwateringssluis met brug Ettenlands Kanaal		285
Bijdragen integrale projecten 2017		78
Tukseweg	uitgaven	113
Tukseweg	inkomsten	- 113
Versterken bermen 2018		117
Levenduurverlengende maatregelen wegen 2018		35
Openbare verlichting armaturen 2018		365
Openbare verlichting masten 2018		237
Oeververbindingen 2018		204
Gierwal		200
Pollers markt Steenwijk		100
Openbare verlichting markt Steenwijk		198
Aanleg weg en parkeerplaats Blankenham 2018		77
Reconstructie AreMBERGERWEG 2018		291
Oeverbescherming 2018	uitgaven	115
Oeverbescherming 2018	inkomsten	- 75
Grond fusieschool Giethoorn		329
Bouwkosten fusieschool Giethoorn		3.393
Nieuwbouw Onderwijs Expertise Centrum		22
Installaties Zwembad De Waterwyck 2018		49
Vrijverval riool Blokzijlerdijk Blankenham		213
Bijdragen integrale rioolprojecten 2016		382
Vrijverval riool Belt-Schutsloot		195
Riolering Torenlanden 2017		309
Riolering Voorpoort fase 4		50
Vervangen (mini) gemalen 2017		57
Relinen riolering 7 lokaties Giethoorn 2018		53
Vrijverval riool Steenwijkerdiep-Noord 2018		71
Vervangen (mini) gemalen 2018		58
Geluidsscherm	uitgaven	1.221
Geluidsscherm	inkomsten	- 1.221

Restantkredieten geactiveerd > € 20.000		Rekening 2018
Projectplan Canneveltstraat kwadrant 3 en 4	uitgaven	413
Projectplan Canneveltstraat kwadrant 3 en 4	inkomsten	- 276
Wijkvisie Steenwijk West	uitgaven	310
Wijkvisie Steenwijk West	inkomsten	- 49
Realisatie Steenwijkerdiep		1.775
Wijkvisie Steenwijk West 2018		150
Herinrichting Molenstraat Sint Jansklooster	uitgaven	434
Herinrichting Molenstraat Sint Jansklooster	inkomsten	- 25
Vervanging Scania 2017		300
Vervanging 3 auto's 2017		122
Pont Jonen 2017		55
e-HRM 2017		76
Bedrijf kritische applicaties 2018		24
Vervanging Cognos 2018		40
Vervanging telefooncentrale 2018		49
NIDO aanhangstrooier 2018		40
Ford transit 2018 (2x)		120
Stoommachine onkruidverwijdering 2018		30
Dumpers begraafplaatsen		25
Vervanging mobiele telefonie 2018		120
Diversen € 20.000		10
Totaal restantkredieten geactiveerd		11.906

Bijlage 8: Mutaties in de reserves en voorzieningen

In aanvulling op de informatie in bijlage 3 geven wij u onderstaand informatie over de mutaties per reserve en per voorziening.

Reserves:

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2018
Algemene reserve - vaste buffer	11.064			
Verdeling Rekeningsaldo 2017 (RB 10 juli 2018)		102		
Algemene reserve - vaste buffer	11.064	102	-	11.166
Algemene reserve vrij besteedbaar	22.452			
Verdeling Rekeningsaldo 2017 (RB 10 juli 2018)		3.380		
Gele gebieden Ossenzijl		290		
Omgevingswet		222		
Opheffing reserve kernenbeleid		148		
Opheffing reserve leefbaarheid		120		
Grondexploitatie / Invest programma soc. huurwoningen		699		
Inleg voorziening Wegen			- 1.500	
Bijdrage tgv reserve Kernenbeleid			- 100	
Wachtgelden College tgv voorziening wachtgelden			- 526	
Herinrichting Woldpoort			- 4	
Bijdrage Mix Hockey Club			- 305	
Uitvoeringsagenda binnenstad			- 66	
Cultuurvisie			- 17	
Digitalisering bouwvergunningen			- 2	
Doorontwikkeling Dienstverlening			- 102	
Ombudsfunctie Sociaal Domein			- 9	
Onderzoek Explosieven			- 0	
Ontmoetingsplein Kerkplein Vollenhove			- 0	
Revitalisering bedrijventerreinen 3.0			- 57	
Planvorming vitale bedrijventerreinen			- 3	
Breedband			- 7	
Vorbereiding fusieschool Giethoorn			- 14	
Renovatie sportaccommodatie SVBS 2015			- 0	
Renovatie sportaccommodatie VV Kuinre 2016			- 0	
Verbeteren waterhuishouding sportvelden			- 11	
Impuls rietlandbeheer Weerribben & Wieden			- 15	
Verbeteren kwaliteit stedelijk groen			- 10	
Elektronisch varen			- 2	
Gele gebieden Ossenzijl			- 15	
Gele gebieden Beulakerpolder			- 15	
Poortenmodel Nationaal Park			- 20	
Merkontwikkeling Nationaal Park			- 8	
Nationaal Park			- 1	
Gebiedsgerichte aanpak Giethoorn			- 16	
Lang zult u wonen			- 54	
Transitie naar 1 welzijnsorganisatie			- 500	
Pauzelandschap Z. ter Steghestraat			- 2	
Aan Zee initiatief Vollenhove			- 4	
Koloniaal tintje Willemsoord			- 1	
Duurzame dorpen			- 11	
Zonneparken			- 26	
Revolving fund duurzaamheid			- 4	
Sanering Matthijs Kiersstraat 2,4 en 6			- 18	
Omgevingsplan			- 0	

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2018
Koloniën van Weldadigheid			- 8	
Opwaardering openbaar groen begraafplaats			- 45	
Planuitwerking verduurzaming maatschappelijk vastgoed			- 100	
Opwaardering openbaar groen begraafplaats			- 45	
Onderwijs Taalniveau 3F			- 88	
Algemene reserve vrij besteedbaar	22.452	4.859	- 3.731	23.580
Bedrijfsreserve	607			
Digipost			- 7	
Herhuisvesting			- 100	
Bedrijfsreserve	607	-	- 107	500
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	157			
Leader -plus t/m 2020			- 59	
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	157	-	- 59	99
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	443			
Frictiekosten IGSD /NWG			- 112	
Samenvoeging toegang WMO / Jeugd			- 71	
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	443	-	- 183	260
Reserve kernenbeleid	111			
Begroting 2018		100		
Dorpsommetje Belt-Schutsloot			- 12	
Urnenmuur begraafplaats Willemsoord			- 6	
Toiletgroep Onna			- 5	
Social sofa Blankenham			- 1	
Speel- ontmoetingsplek Middenweg			- 7	
Speeltuín Capellestraat			- 7	
Multifunctioneel veld Scheerwolde			- 5	
Renovatie Wijkwerkplaats Steenwijk West			- 6	
Aantrekkelijk Oldemarkt			- 15	
Opheffing reserve kernenbeleid			- 148	
Reserve kernenbeleid	111	100	- 211	-
Reserve koppengeld	273			
Fietsverbinding dijk Vollenhove		8		
Aantrekkelijk Oldemarkt		3		
Aanlichten Zwaan Kuinre		1		
Gebiedseigen komborden Kalenberg		0		
Hoosjessloot Wanneperveen		7		
Tuttelpark / beweegtuin Steenwijk Noord		5		
Vollenhoofse kunst		4		
Overschot koppengeld 2018		4		
600 jaar dijkdorp Blankenham			- 2	
Dorpsommetje Belt-Schutsloot			- 2	
Urnenmuur begraafplaats Willemsoord			- 2	
Verfraaiing entree Sint Jansklooster			- 10	
Pauzelandschap Z. ter Steghestraat			- 2	
Opwaarderen dorpsplein Sint Jansklooster			- 2	
Herinrichting dorpsplein Kallenkote			- 0	
Speel- ontmoetingsplek Middenweg			- 10	

bedragen x € 1.000

Mutatie reserves	Stand per 01-01-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2018
Speeltuin Capellestraat			- 3	
Multifunctioneel veld Scheerwolde			- 6	
Renovatie Wijkwerkplaats Steenwijk West			- 3	
Reserve koppelgeld	273	33	- 41	265
Reserve leefbaarheidsprojecten	239			
600 jaar dijkdorp Blankenham			- 5	
Berging schaatsvereniging "Ons Genoegen"			- 28	
Toiletgroep Onna			- 32	
Social sofa Blankenham			- 4	
Speel- ontmoetingsplek Middenweg			- 20	
Speeltuin Capellestraat			- 1	
Multifunctioneel veld Scheerwolde			- 4	
Renovatie Wijkwerkplaats Steenwijk West			- 20	
Aantrekkelijk Oldemarkt			- 7	
Opheffing reserve leefbaarheid			- 120	
Reserve leefbaarheidsprojecten	239	-	- 239	-
Reserve opvangen eff. decentralisatie's (3D's)	3.000			
Afrekening Jeugd 2017			- 171	
Toename uitgaven Sociaal Domein			- 550	
Reserve opvangen eff. decentralisatie's (3D's)	3.000	-	- 721	2.279
Reserve startersleningen	2.405	-	-	2.405
Reserve startersleningen	2.405	-	-	2.405
Reserve te bestemmen rekeningssaldo	809			
Te bestemmen 2018 (RB 2 april 2019)		783		
Inzet te bestemmen 2017			- 809	
Reserve te bestemmen rekeningssaldo	809	783	- 809	783
Reserve volkshuisvesting	10.180			
Investeringsprogramma sociale huurwoningen		3		
Sanering / Herinrichting Tukseweg 129-131			- 105	
Herinrichting Kerkstraat 13-17			- 100	
Herinrichting Onnastraat 32-40			- 100	
Woningbouw Blankenham			- 11	
Investering sociale huur noordelijke Kernen			- 688	
Uitvoeringsagenda Binnenstad			- 56	
Investeringsprogramma sociale huurwoningen			- 1.418	
Reserve volkshuisvesting	10.180	3	- 2.479	7.704
Te verdelen rekeningssaldo Steenwijk	3.682			
Rekeningresultaat 2018		760		
Verdeling Rekeningssaldo 2017 (RB 10 juli 2018)			- 3.682	
Te verdelen rekeningssaldo Steenwijk	3.682	760	- 3.682	760
Totaal	55.423	6.639	- 12.262	49.801

Voorzieningen:

Mutatie voorzieningen	Stand per 01-01-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2018
Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	610			
Onderhoud ten laste van voorziening cf begroting			- 214	
Onderhoud 2018 tgv voorziening		427		
Jaarrekening 2018		234		
	610	661	- 214	1.057
Onderhoud speelvoorzieningen	264			
Onderhoud 2018 tgv / tlv voorziening cf begroting		107	- 129	
Bijdrage speeltuin Capellestraat			- 3	
Jaarrekening 2018		-		
Speelvoorzieningen	264	107	- 132	240
Onderhoud wegen	-			
Onderhoud 2018 tgv / tlv voorziening cf begroting		1.500	- 50	
Uitvoeringsagenda 2018		287		
Jaarrekening 2018		166		
Jaarrekening 2018 meerjarenprognose		254		
Wegen	-	2.207	- 50	2.157
Riolering (Investerings)	1.883			
Bijdrage cf begroting			- 211	
Opheffing voorziening, tgv voorziening exploitatie riolering			- 1.672	
Riolering (Investerings)	1.883	-	- 1.883	-
Riolering (Exploitatie)	1.061			
Onttrekking t.b.v. 100% dekking			- 239	
Moespotvaart			- 50	
Opheffing voorziening riolering investeringen		1.672		
Hogere opbrengst rioolheffing 2018		201		
Exploitatiesaldo riolering 2018			- 3	
Exploitatie 2018 baggeren, schouwsloten, vaarwegenbeheer		492		
Riolering (Exploitatie)	1.061	2.364	- 292	3.134
Egalisatievoorziening reiniging	1.126			
Onttrekking t.b.v. 100% dekking			- 86	
Exploitatiesaldo afval 2018		23	- 192	
Bijdrage project "Mooi Schoon"			- 0	
Egalisatievoorziening reiniging	1.126	23	- 278	870
Buddenbaum	14			
Buddenbaum	14	-	-	14
Betaalde pensioenen Wethouders	458			
Overdracht van voorziening overdracht pensioenen		427		
Betaalde pensioenen Wethouders			- 26	
Jaarrekening 2018		9		
Betaalde pensioenen Wethouders	458	436	- 26	868
Overdracht pensioenen wethouders	1.767			
Dotatie cf begroting		120		
Overdracht naar betaalde pensioenen			- 427	
Jaarrekening 2018 extra storting		101		
Overdracht pensioenen wethouders	1.767	221	- 427	1.561
Wachtgelden Collegeleden	334			
Najaarsnota 2018		551		

bedragen x € 1.000

Mutatie voorzieningen	Stand per 01-01-2018	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Stand per 31-12-2018
Betaald wachtgeld 2018			- 317	
Jaarrekening 2018 vrijval			- 10	
Wachtgeldten Collegeleden	334	551	- 327	558
Totaal	7.516	6.570	- 3.628	10.459

Bijlage 9: Bijlage Taakvelden

Op grond van artikel 24 van het Besluit Begroting en Verantwoording treft u onderstaand de lasten en baten per taakveld voor de gehele programmarekening aan. Deze is aangevuld met een overzicht van de taakvelden per programma.

bedragen x € 1.000				
Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
0. Bestuur en ondersteuning	- 21.744	- 21.517	- 21.309	208 V
0.1 Bestuur	- 2.383	- 2.986	- 3.229	- 243 N
0.2 Burgerzaken	- 1.036	- 1.230	- 1.410	- 180 N
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 1.548	- 2.247	- 2.250	- 2 N
0.4 Overhead	- 16.456	- 14.725	- 13.585	1.140 V
0.5 Treasury	192	- 177	- 186	- 8 N
0.61 OZB woningen	- 467	- 474	- 480	- 6 N
0.64 Belastingen overig	- 47	- 47	- 26	21 V
0.8 Overige baten en lasten	-	370	- 143	- 512 N
1. Veiligheid	- 3.658	- 3.947	- 3.771	176 V
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.845	- 2.833	- 2.820	13 V
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 813	- 1.114	- 951	164 V
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 7.413	- 8.244	- 8.040	203 V
2.1 Verkeer en vervoer	- 6.028	- 6.375	- 6.336	40 V
2.2 Parkeren	- 101	- 131	- 126	5 V
2.3 Recreatieve havens	- 70	- 82	- 81	1 V
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.154	- 1.609	- 1.451	157 V
2.5 Openbaar vervoer	- 61	- 47	- 46	1 V
3. Economie	- 3.312	- 4.431	- 2.284	2.147 V
3.1 Economische ontwikkeling	- 1.017	- 1.597	- 918	679 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 1.044	- 1.296	- 645	652 V
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 14	- 36	- 23	13 V
3.4 Economische promotie	- 1.237	- 1.501	- 698	803 V
4. Onderwijs	- 3.962	- 4.980	- 4.046	933 V
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.730	- 2.465	- 2.002	462 V
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 2.232	- 2.515	- 2.044	471 V
5. Sport, cultuur en recreatie	- 8.575	- 10.113	- 9.815	298 V
5.1 Sportbeleid en activering	- 356	- 302	- 229	73 V
5.2 Sportaccommodaties	- 2.525	- 3.011	- 3.256	- 245 N
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 892	- 925	- 863	63 V
5.4 Musea	- 566	- 674	- 655	19 V
5.5 Cultureel erfgoed	- 261	- 317	- 273	44 V
5.6 Media	- 884	- 890	- 902	- 12 N
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3.091	- 3.993	- 3.638	356 V
6. Sociaal domein	- 49.877	- 55.273	- 55.660	- 387 N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.383	- 4.585	- 4.082	503 V
6.2 Wijkteams	- 1.568	- 657	- 696	- 39 N
6.3 Inkomensregelingen	- 15.206	- 16.559	- 17.295	- 736 N
6.4 Begeleide participatie	- 7.624	- 8.079	- 8.025	53 V
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.365	- 1.674	- 2.009	- 335 N
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.303	- 1.655	- 1.216	439 V

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 10.293	- 10.310	- 10.141	169 V
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 8.757	- 11.544	- 11.909	- 365 N
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 80	- 30	- 85	- 55 N
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 300	- 180	- 200	- 20 N
7. Volksgezondheid en milieu	- 11.089	- 13.938	- 12.997	941 V
7.1 Volksgezondheid	- 1.436	- 1.466	- 1.487	- 21 N
7.2 Riolering	- 3.625	- 5.269	- 5.595	- 326 N
7.3 Afval	- 4.036	- 4.040	- 3.977	63 V
7.4 Milieubeheer	- 1.480	- 2.414	- 1.199	1.214 V
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 512	- 749	- 739	10 V
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	- 6.483	- 10.265	- 13.454	- 3.189 N
8.1 Ruimtelijke ordening	- 834	- 1.741	- 1.333	408 V
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 3.304	- 4.180	- 8.775	- 4.595 N
8.3 Wonen en bouwen	- 2.345	- 4.344	- 3.346	998 V
Totaal Lasten	- 116.113	- 132.707	- 131.376	1.331 V
Baten				
0. Bestuur en ondersteuning	80.433	83.288	83.192	- 96 N
0.1 Bestuur	438	438	530	92 V
0.2 Burgerzaken	610	610	784	174 V
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	485	1.236	1.160	- 76 N
0.4 Overhead	1.266	1.795	1.568	- 227 N
0.5 Treasury	2.624	2.910	2.896	- 14 N
0.61 OZB woningen	4.185	4.210	4.254	44 V
0.62 OZB niet-woningen	2.816	2.881	2.699	- 183 N
0.63 Parkeerbelasting	10	10	15	4 V
0.64 Belastingen overig	248	248	185	- 63 N
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	67.751	68.905	69.011	106 V
0.8 Overige baten en lasten	-	45	90	45 V
1. Veiligheid	183	292	183	- 109 N
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	155	155	155	0 V
1.2 Openbare orde en veiligheid	28	137	28	- 109 N
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	223	623	571	- 52 N
2.1 Verkeer en vervoer	164	139	226	87 V
2.3 Recreatieve havens	54	54	47	- 7 N
2.4 Economische havens en waterwegen	1	425	289	- 137 N
2.5 Openbaar vervoer	5	5	10	5 V
3. Economie	2.767	2.920	2.227	- 693 N
3.1 Economische ontwikkeling	-	350	341	- 9 N
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.450	1.282	443	- 840 N
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	19	19	21	2 V
3.4 Economische promotie	1.298	1.268	1.422	155 V
4. Onderwijs	227	367	335	- 31 N
4.2 Onderwijshuisvesting	-	-	-	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	227	367	335	- 31 N
5. Sport, cultuur en recreatie	709	1.373	1.548	175 V
5.1 Sportbeleid en activering	3	3	-	- 3 N

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
5.2 Sportaccommodaties	581	581	903	321 V
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	33	33 V
5.4 Musea	3	17	17	1 V
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	4	- 0 N
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	118	768	591	- 177 N
6. Sociaal domein	13.792	16.162	16.082	- 80 N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	134	266	216	- 50 N
6.3 Inkomensregelingen	13.008	14.251	14.187	- 64 N
6.4 Begeleide participatie	-	-	- 66	- 66 N
6.5 Arbeidsparticipatie	-	-	76	76 V
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	-	8	8 V
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	650	650	665	15 V
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	995	995	-
7. Volksgezondheid en milieu	9.992	11.653	12.037	384 V
7.1 Volksgezondheid	-	-	33	33 V
7.2 Riolering	5.206	6.861	7.187	326 V
7.3 Afval	4.332	4.317	4.264	- 53 N
7.4 Milieubeheer	9	31	22	- 9 N
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	445	445	532	87 V
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.116	5.577	9.578	4.001 V
8.1 Ruimtelijke ordening	73	73	0	- 72 N
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.574	3.793	7.561	3.767 V
8.3 Wonen en bouwen	1.469	1.711	2.017	306 V
Totaal Baten	113.442	122.254	125.754	3.499 V
Saldo van baten en lasten	- 2.671	- 10.452	- 5.622	4.830 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0. Bestuur en ondersteuning	- 857	- 4.492	- 5.880	- 1.388 N
0.10 Mutaties reserves	- 857	- 4.492	- 5.880	- 1.388 N
Totaal Toevoegingen	- 857	- 4.492	- 5.880	- 1.388 N
Onttrekkingen				
0. Bestuur en ondersteuning	4.098	16.016	12.262	- 3.754 N
0.10 Mutaties reserves	4.098	16.016	12.262	- 3.754 N
Totaal Onttrekkingen	4.098	16.016	12.262	- 3.754 N
Mutatie reserves	3.241	11.524	6.382	- 5.142 N
Resultaat	570	1.072	760	- 312 N

In bovenvermeld overzicht zijn alle lasten en baten van de gehele programmarekening weergegeven. Onderstaand treft u deze per programma aan.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 1. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich welkom	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
0.1 Bestuur	- 2.383	- 2.986	- 3.229	- 243 N
0.2 Burgerzaken	- 1.036	- 1.230	- 1.410	- 180 N
0.4 Overhead	- 171	- 191	- 166	25 V
Totaal Lasten	- 3.589	- 4.407	- 4.806	- 399 N
Baten				
0.1 Bestuur	438	438	530	92 V
0.2 Burgerzaken	610	610	784	174 V
0.4 Overhead	0	0	-	- 0 N
Totaal Baten	1.048	1.048	1.314	266 V
Saldo van baten en lasten	- 2.542	- 3.359	- 3.492	- 133 N
Mutatie reserves				
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	-	553	535	- 18 N
Totaal Onttrekkingen	-	553	535	- 18 N
Mutatie reserves	-	553	535	- 18 N
Resultaat	- 2.542	- 2.806	- 2.957	- 151 N

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 1.548	- 2.247	- 2.250	- 2 N
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.845	- 2.833	- 2.820	13 V
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 813	- 1.114	- 951	164 V
2.1 Verkeer en vervoer	- 6.028	- 6.375	- 6.336	40 V
2.2 Parkeren	- 101	- 131	- 126	5 V
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.154	- 1.609	- 1.451	157 V
2.5 Openbaar vervoer	- 61	- 47	- 46	1 V
3.1 Economische ontwikkeling	- 625	- 989	- 395	594 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 1.044	- 1.107	- 411	696 V
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 3	- 3	- 3	-
3.4 Economische promotie	- 325	- 325	-	325 V
5.5 Cultureel erfgoed	- 261	- 317	- 273	44 V
5.7 Openbaar groen (en (openlucht) recreatie	- 2.932	- 3.132	- 3.008	124 V
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 288	- 1.049	- 547	502 V
7.2 Riolering	- 3.625	- 5.269	- 5.380	- 111 N
7.3 Afval	- 4.036	- 4.040	- 3.945	95 V
7.4 Milieubeheer	- 1.473	- 2.262	- 1.181	1.081 V
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 512	- 749	- 739	10 V
8.1 Ruimtelijke ordening	- 834	- 1.741	- 1.333	408 V
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 3.304	- 4.180	- 8.775	- 4.595 N
8.3 Wonen en bouwen	- 2.345	- 4.344	- 3.346	998 V
Totaal Lasten	- 34.157	- 43.864	- 43.318	546 V

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 2. Steenwijkerl'ANDERS' voelen zich thuis	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Baten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	485	1.236	1.160	- 76 N
0.63 Parkeerbelasting	10	10	15	4 V
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	155	155	155	0 V
1.2 Openbare orde en veiligheid	28	137	28	- 109 N
2.1 Verkeer en vervoer	164	139	226	87 V
2.4 Economische havens en waterwegen	-	425	289	- 136 N
2.5 Openbaar vervoer	5	5	10	5 V
3.1 Economische ontwikkeling	-	350	325	- 25 N
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.450	1.282	269	- 1.013 N
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1	1	-	- 1 N
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	4	- 0 N
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	107	107	206	99 V
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	132	58	- 74 N
7.2 Riolering	228	1.883	1.994	111 V
7.3 Afval	1.145	1.130	1.045	- 85 N
7.4 Milieubeheer	8	8	21	13 V
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-	-	-	-
8.1 Ruimtelijke ordening	73	73	0	- 72 N
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.574	3.793	7.561	3.767 V
8.3 Wonen en bouwen	1.469	1.711	2.017	306 V
Totaal Baten	8.906	12.581	15.381	2.800 V
Saldo van baten en lasten	- 25.251	- 31.283	- 27.937	3.346 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0.10 Mutaties reserves	- 807	- 359	- 1.551	- 1.192 N
Totaal Toevoegingen	- 807	- 359	- 1.551	- 1.192 N
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	2.780	6.790	4.890	- 1.901 N
Totaal Onttrekkingen	2.780	6.790	4.890	- 1.901 N
Mutatie reserves	1.973	6.431	3.338	- 3.093 N
Resultaat	- 23.278	- 24.852	- 24.598	253 V

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.730	- 2.465	- 2.002	462 V
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 2.232	- 2.515	- 2.044	471 V
5.1 Sportbeleid en activering	- 334	- 280	- 206	74 V
5.2 Sportaccommodaties	- 2.525	- 3.011	- 3.256	- 245 N
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 876	- 909	- 808	100 V
5.4 Musea	- 566	- 674	- 655	19 V
5.6 Media	- 884	- 890	- 902	- 12 N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.095	- 3.536	- 3.535	1 V
6.2 Wijkteams	- 1.568	- 657	- 696	- 39 N
6.3 Inkomensregelingen	- 15.206	- 16.559	- 17.295	- 736 N

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 3. Steenwijkerl'ANDERS' doen het samen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
6.4 Begeleide participatie	- 7.624	- 8.079	- 8.025	53 V
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.365	- 1.674	- 2.009	- 335 N
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.303	- 1.655	- 1.216	439 V
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 10.293	- 10.310	- 10.141	169 V
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 8.757	- 11.544	- 11.909	- 365 N
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 80	- 30	- 85	- 55 N
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 300	- 180	- 200	- 20 N
7.1 Volksgezondheid	- 1.436	- 1.466	- 1.487	- 21 N
Totaal Lasten	- 60.172	- 66.433	- 66.472	- 39 N
Baten				
4.2 Onderwijshuisvesting	-	-	-	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	227	367	335	- 31 N
5.1 Sportbeleid en activering	3	3	-	- 3 N
5.2 Sportaccommodaties	581	581	903	321 V
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	-	- 0 N
5.4 Musea	3	17	17	1 V
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	134	134	158	24 V
6.3 Inkomensregelingen	13.008	14.251	14.187	- 64 N
6.4 Begeleide participatie	-	-	- 66	- 66 N
6.5 Arbeidsparticipatie	-	-	76	76 V
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	-	8	8 V
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	650	650	665	15 V
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	995	995	-
7.1 Volksgezondheid	-	-	33	33 V
Totaal Baten	14.606	16.998	17.313	315 V
Saldo van baten en lasten	- 45.566	- 49.435	- 49.159	276 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0.10 Mutaties reserves	- 50	-	- 245	- 245 N
Totaal Toevoegingen	- 50	-	- 245	- 245 N
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	683	2.636	2.071	- 565 N
Totaal Onttrekkingen	683	2.636	2.071	- 565 N
Mutatie reserves	633	2.636	1.826	- 810 N
Resultaat	- 44.933	- 46.799	- 47.333	- 534 N

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
2.3 Recreative havens	- 70	- 82	- 81	1 V
3.1 Economische ontwikkeling	- 392	- 609	- 523	86 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	- 189	- 233	- 44 N
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 10	- 33	- 20	13 V
3.4 Economische promotie	- 912	- 1.176	- 695	482 V

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 4. Steenwijkerl'ANDERS' zijn actief	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
5.1 Sportbeleid en activering	- 22	- 22	- 23	- 1 N
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 17	- 17	- 54	- 38 N
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 159	- 861	- 629	232 V
7.4 Milieubeheer	- 7	- 152	- 18	134 V
Totaal Lasten	- 1.588	- 3.140	- 2.277	864 V
Baten				
2.3 Recreative havens	54	54	47	- 7 N
2.4 Economische havens en waterwegen	1	1	-	- 1 N
3.1 Economische ontwikkeling	-	-	16	16 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-	173	173 V
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	18	18	21	3 V
3.4 Economische promotie	-	-	67	67 V
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	-	33	33 V
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	11	661	385	- 276 N
7.4 Milieubeheer	1	22	1	- 22 N
Totaal Baten	84	756	743	- 13 N
Saldo van baten en lasten	- 1.504	- 2.384	- 1.533	851 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0.10 Mutaties reserves	-	- 650	- 334	317 V
Totaal Toevoegingen	-	- 650	- 334	317 V
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	635	1.510	299	- 1.212 N
Totaal Onttrekkingen	635	1.510	299	- 1.212 N
Mutatie reserves	635	860	- 35	- 895 N
Resultaat	- 869	- 1.524	- 1.568	- 44 N

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
Saldo van baten en lasten				
Lasten				
0.4 Overhead	- 16.285	- 14.534	- 13.419	1.115 V
0.5 Treasury	192	- 177	- 186	- 8 N
0.61 OZB woningen	- 467	- 474	- 480	- 6 N
0.64 Belastingen overig	- 47	- 47	- 26	21 V
0.8 Overige baten en lasten	-	370	- 143	- 512 N
3.4 Economische promotie	-	-	- 4	- 4 N
7.2 Riolerig	-	-	- 215	- 215 N
7.3 Afval	-	-	- 32	- 32 N
Totaal Lasten	- 16.607	- 14.863	- 14.504	359 V
Baten				
0.4 Overhead	1.266	1.795	1.568	- 227 N
0.5 Treasury	2.624	2.910	2.896	- 14 N
0.61 OZB woningen	4.185	4.210	4.254	44 V

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 5. Financiën en bedrijfsvoering	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
0.62 OZB niet-woningen	2.816	2.881	2.699	- 183 N
0.64 Belastingen overig	248	248	185	- 63 N
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	67.751	68.905	69.011	106 V
0.8 Overige baten en lasten	-	45	90	45 V
3.4 Economische promotie	1.298	1.268	1.355	87 V
7.2 Riolering	4.978	4.978	5.193	215 V
7.3 Afval	3.187	3.187	3.219	32 V
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	445	445	532	87 V
Totaal Baten	88.798	90.872	91.002	131 V
Saldo van baten en lasten	72.191	76.009	76.499	490 V
Mutatie reserves				
Toevoegingen				
0.10 Mutaties reserves	-	- 3.482	- 3.750	- 268 N
Totaal Toevoegingen	-	- 3.482	- 3.750	- 268 N
Onttrekkingen				
0.10 Mutaties reserves	-	4.526	4.467	- 59 N
Totaal Onttrekkingen	-	4.526	4.467	- 59 N
Mutatie reserves	-	1.044	717	- 326 N
Resultaat	72.191	77.053	77.216	163 V

Bijlage 10: SISA, verantwoording specifieke uitkeringen

In de jaarrekening 2018 moet verantwoording worden afgelegd over de rechtmatige besteding van specifieke uitkeringen. Over het verantwoordingsjaar zijn 6 regelingen voor de gemeente van toepassing.

 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 								
SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019								
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voor schoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04		
			€ 118.354	€ 36.912	€ 21.893	€ 0		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Eindverantwoording Ja/Nee Indicatornummer: D9 / 08	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09	
1	Nee							
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06
			1 BSV 2011057261	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.921
			2 IenM/BSK-2017/289775	€ 697.800	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoording Ja/Nee Indicatornummer: E3 / 12
1	Nee							
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkzame werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkzame werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, totaal 2017 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 10.416.281	€ 331.149	€ 816.316	€ 4.064	€ 75.766
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet
			In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam
1	Nee							
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, totaal 2017 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 0	€ 75.963	€ 12.885	€ 0	€ 144.114
			In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14				
1	Nee							

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeent edeel 2018 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2017 Besluit	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3A / 01	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 87.855	€ 59.000	€ 52.200	€ 27.857	€ 34.971
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.l. Indicatornummer: G3A / 07	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10		
			1 061708 Gemeente Steenwijkerland	€ 0	€ 0	€ 0		